Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα

«Αναβαθμισμένες Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές»

(“Enhanced International and European Studies”)

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο ρόλος του φύλου κατά τη διάρκεια ενόπλων συγκρούσεων»

Κωνσταντίνος Σλατούδης, ΑΜ: 415250

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ιωάννα Πέρβου

Κομοτηνή, 2025

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης «Αναβαθμισμένες Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές» («MAinEnhancedInternationalandEuropeanStudies»)που απονέμει το Τμήμα Νομικής του Δ.Π.Θ.

Εγκρίθηκε την (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ) από την εξεταστική επιτροπή:

	Βαθμίδα	**Ονοματεπώνυμο**	**Υπογραφή**
Επιβλέπουσα	**Καθηγήτρια**	**Πέρβου Ιωάννα**	
Α Μέλος			
Β Μέλος			

Περιεχόμενα

Abstract 5

Κεφάλαιο 1ο: Θεωρητικό / Νομοθετικό Πλαίσιο 9

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί και Ορολογία 9

1.2. Νομική Μεταχείριση του Φύλου σε Ένοπλες Συγκρούσεις 18

Κεφάλαιο 2ο: Συμβάσεις της Γενεύης (1949) και Πρόσθετα Πρωτόκολλα 21

2.1. Ιστορικό και νομικό πλαίσιο των Συμβάσεων της Γενεύης (1949) 21

2.2. Διατάξεις για την προστασία του Φύλου 25

2.2.1. Σύμβαση I: Τραυματίες και Άρρωστοι 25

2.2.2. Σύμβαση II: Ναυτικός Πόλεμος 28

2.2.3. Σύμβαση III: Αιχμάλωτοι Πολέμου 29

2.2.4. Σύμβαση IV: Προστασία Αμάχων 32

2.3. Προκλήσεις και εξελίξεις στο νομικό πλαίσιο του Ανθρωπιστικού Δικαίου για την προστασία του Φύλου 36

Κεφάλαιο 3ο: Έμφυλη διάσταση των ενόπλων συγκρούσεων 39

3.1. Ο ρόλος του Φύλου κατά τη σύγκρουση 39

3.2. Παραδείγματα έμφυλης βίας σε σύγχρονες συγκρούσεις (Γιουγκοσλαβία, Ρουάντα, Συρία, Υεμένη) 41

3.3. Βία κατάτωνγυναικών και κατάτων ανδρών (gender–basedviolence) 44

Κεφάλαιο 4ο: Διεθνείς οργανισμοί και νομικοί μηχανισμοί 46

4.1. Ρόλος και δράσεις διεθνών οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανισμών .. 46

4.2. Δικαιοδοτικά όργανα ελέγχου (Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ahdoc Δικαστήρια) 49

4.3. Προκλήσεις στην ερμηνεία και εφαρμογή της νομοθεσίας 51

Κεφάλαιο 5ο : Συμπεράσματα 54

5.1. Παρατηρήσεις 54

5.2. Προκλήσεις στο υφιστάμενο Ανθρωπιστικό πλαίσιο στο ζήτημα της έμφυλης βίας 55

Βιβλιογραφία 57

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη σημασία του φύλου στο πλαίσιο των ένοπλων συγκρούσεων, εστιάζοντας στη δυναμική της έμφυλης βίας, τη νομική της αντιμετώπιση και τις κοινωνικές της διαστάσεις. Με αφετηρία την ιστορική εξέλιξη της αναγνώρισης της έμφυλης βίας ως διεθνούς εγκλήματος, αναλύει τα πολυεπίπεδα χαρακτηριστικά της σε συνθήκες πολέμου, όπου η βία κατά των γυναικών και άλλων ευάλωτων ομάδων χρησιμοποιείται ως στρατηγικό μέσο καταστροφής και κοινωνικού ελέγχου. Η μελέτη εντοπίζει και υπογραμμίζει τις νομικές προκλήσεις στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, ιδίως εκείνες που σχετίζονται με την εφαρμογή και την ολοκληρωμένη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις διατάξεις που προστατεύουν τα θύματα.

Παράλληλα, προβάλλεται επιτακτικά η ανάγκη διεπιστημονικής προσέγγισης που θα συνδυάζει νομικές, κοινωνιολογικές και ανθρωπιστικές αναλύσεις για την αποτελεσματική καταπολέμηση της έμφυλης βίας στις συγκρούσεις. Επιπλέον, επισημαίνονται σύγχρονες προτάσεις για ενίσχυση της προστασίας και της απονομής δικαιοσύνης μέσω της αναθεώρησης διεθνών κανόνων, της ευαισθητοποίησης των αρμόδιων φορέων και της ευρύτερης αναγνώρισης των κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του φύλου. Τέλος, υπογραμμίζεται η σημασία της υιοθέτησης ολοκληρωμένων πολιτικών και δράσεων που λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των θυμάτων, συμβάλλοντας στην προαγωγή της ισότητας, της δικαιοσύνης και της κοινωνικής συνοχής σε περιόδους ένοπλων συγκρούσεων.

Abstract

This study explores the significance of gender in the context of armed conflicts, focusing on the dynamics of gender-based violence, its legal treatment, and its social dimensions. Starting from the historical evolution of recognizing gender-based violence as an international crime, it analyzes its multifaceted features in wartime conditions, where violence against women and other vulnerable groups is used as a strategic tool of destruction and social control. The study highlights legal challenges arising in international humanitarian law, particularly regarding the implementation and comprehensive integration of the gender dimension into the provisions protecting victims.

It emphasizes the need for an interdisciplinary approach combining legal, sociological, and humanitarian analyses to effectively combat gender-based violence in conflicts. Moreover, it points out contemporary proposals aimed at strengthening protection and the administration of justice through the revision of international norms, raising awareness among responsible actors, and broader recognition of the social and cultural characteristics of gender. Finally, it underlines the importance of adopting comprehensive policies and actions that consider the complexity and particular needs of victims, contributing to the promotion of equality, justice, and social cohesion during periods of armed conflict.

Εισαγωγή

Η μελέτη της σχέσης μεταξύ φύλου και ένοπλων συγκρούσεων αποτελεί πεδίο αυξανόμενου ενδιαφέροντος τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε νομικό επίπεδο. Στη σχετική βιβλιογραφία και νομική αρθρογραφία παρατηρείται διεπιστημονικότητα στην προσέγγιση του φλέγοντος αυτού ζητήματος, με τις συνομιλίες των θεωριών κοινωνικού φύλου, του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και των πολιτικών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[1]. Η έννοια του φύλου, από την οπτική της παρούσας διατριβής, διακρίνεται από το βιολογικό φύλο, και εστιάζει στους κοινωνικά και πολιτισμικά διαμορφωμένους ρόλους, τις ταυτότητες και τις σχέσεις, που διαμορφώνουν την εμπειρία και την κρίση των ατόμων σε συνθήκες πολέμου[2]. Στην πραγματικότητα των ενόπλων συγκρούσεων, οι διαφοροποιήσεις λόγω φύλου εκδηλώνονται μέσω δομικών ανισοτήτων, στοχευμένης βίας και συστηματικής καταπίεσης, πλήττοντας όχι μόνο τις γυναίκες αλλά και άνδρες, καθώς και άτομα με μη συμβατικές ταυτότητες φύλου[3].

Παρά τη θεμελιώδη θέση που κατέχει το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (ΔΑΔ - *jus in bello*) στον έλεγχο και τη ρύθμιση των ενεργειών κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων, η προσέγγιση της έμφυλης διάστασης παραμένει διαχρονικά ατελής και αποσπασματική[4]. Ιστορικά, η βία κατά των γυναικών και οι έμφυλες ανισότητες αναγνωρίζονταν κυρίως υπό το πρίσμα κοινωνικών ρόλων και στερεοτύπων, ενώ η θεώρηση της σεξουαλικής βίας ως συστηματικού και οργανωμένου μέσου πολέμου άρχισε να αποκτά διεθνή αναγνώριση μόνο στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα[5].

Παράλληλα, οι κλασικές θεωρίες του φύλου και της κοινωνικής κατασκευής του, όπως διατυπώθηκαν από κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, έχουν συμβάλει καθοριστικά

---

[1]Gardam, J. G., & Jarvis, M. J. (2001). *Women, armed conflict and international law.* The Hague: Kluwer Law International. pp. 83-85.
[2]Goldstein, J. S. (2001). War and gender: How gender shapes the war system and vice versa. Cambridge University Press. p. 34-40
[3]Chinkin, C. M. (2014). Gender and armed conflict. In A. Clapham & P. Gaeta (Eds.), *The Oxford Handbook of International Law in Armed Conflict* (pp. 675–699). Oxford: Oxford University Press.
[4] Sivakumaran, S. (2007). *Sexual Violence against Men in Armed Conflict*. European Journal of International Law, 18(2), 253–276.
[5]Amann, D. M. (1999). Prosecutor v. Akayesu. Case ICTR-96-4-T. *American Journal of International Law,* pp. 195-199.

στην θεώρηση της έμφυλης βίας όχι ως συνέπειας των συγκρούσεων, αλλά ως στρατηγικού μέσου που επηρεάζει καθοριστικά τις κοινωνικές και πολιτικές ισορροπίες[6]. Η ανάγκη διεπιστημονικής θεώρησης της έμφυλης βίας στις ένοπλες συγκρούσεις επισημαίνεται από σύγχρονες μελέτες, οι οποίες εξετάζουν τόσο τις μορφές βίας όσο και τις επιπτώσεις της σε ευάλωτους πληθυσμούς και στην αποκατάσταση της δικαιοσύνης[7].

Η Σύμβαση της Γενεύης και τα πρόσθετα Πρωτόκολλά της αποτελούν τον πυρήνα των προσπαθειών νομικής προστασίας των θυμάτων, ωστόσο οι παραδοσιακές ρυθμίσεις επικεντρώνονται κυρίως σε βιολογικά προσανατολισμένες προσεγγίσεις, αδυνατώντας να ενσωματώσουν τις σύγχρονες κοινωνικές κατασκευές του φύλου[8]. Η σταδιακή αναγνώριση εγκλημάτων που βασίζονται στην έμφυλη βία, όπως η σεξουαλική βία ως μέσο πολέμου σηματοδοτεί μια θεμελιώδη μετατόπιση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης από την παράβλεψη προς την νομική και κοινωνική καταδίκη της έμφυλης βίας ως εγκλήματος πολέμου και εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας[9].

Σήμερα, η έρευνα επικεντρώνεται στην αναγνώριση των πολλαπλών ταυτοτήτων φύλου και της αλληλεπίδρασής τους με άλλες κοινωνικές κατηγορίες, όπως εθνικότητα, φυλή και κοινωνικοοικονομική θέση, ενώ παράλληλα αναδεικνύει την ανάγκη για αποτελεσματικούς μηχανισμούς προστασίας και απονομής δικαιοσύνης[10].

Επιπλέον, οι σύγχρονες προσεγγίσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου σε όλα τα στάδια των ένοπλων συγκρούσεων, από την πρόληψη έως την αποκατάσταση της δικαιοσύνης που ακολουθεί την

---

[6] Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics. Berkeley: University of California Press. pp.20-25.
[7] Swaine, A. (2018). *Gender and Conflict*. Oxford: Oxford University Press. p.9-10
[8]Kalshoven, F., &Zegveld, L. (2011). Constraints on the Waging of War: An Introduction to International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press. pp.145-147.
[9]Vigarello, G. (2001). Ιστορίατουβιασμού: 16ος–20οςαιώνας. Αθήνα: Εκδόσεις Μητροπούλου. σελ: 290-297.
[10]Σταμπουλίδου, Ε. Το φαινόμενο της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας των γυναικών στις ένοπλες συρράξεις.

σύγκρουση,καθώς και την ανάγκη καινοτόμων πολιτικών που ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες μορφές βίας και τα κοινωνικά δεδομένα[11].

Η παρούσα διατριβή έχει ως στόχο τη διεξοδική ανάλυση του ρόλου του φύλου στις ένοπλες συγκρούσεις, εστιάζοντας στις κοινωνικές, νομικές και ανθρωπιστικές συνέπειες του ζητήματος. Μέσω της διερεύνησης των προκλήσεων που επιφέρει η έμφυλη βία στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και της κριτικής αποτίμησης των εργαλείων προστασίας, επιδιώκεται η ανάδειξη κενών και αναγκών για μια ολιστική προσέγγιση, ικανή να προάγει τόσο τη δικαιοσύνη όσο και την ουσιαστική προστασία των θυμάτων.

[11]Durham, Helen, and Laura Green, 'Contemporary Armed Conflict and Gender', in Indira Rosenthal, Valerie Oosterveld, and Susana SáCouto (eds), Gender and International Criminal Law (Oxford, 2022; online edn, Oxford Academic, 18 Aug. 2022), https://doi.org/10.1093/oso/9780198871583.003.0015). p. 371-386

Κεφάλαιο 1ο: Θεωρητικό / Νομοθετικό Πλαίσιο

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί και Ορολογία

Βασική προϋπόθεση για την ανάλυση του ρόλου του φύλου υπό το καθεστώς των ένοπλων συρράξεων, αποτελεί η αρχική εξέταση της έννοιάς του, και η ανάλυση της διαφοράς μεταξύ «βιολογικού» και «κοινωνικού» φύλου. Ο όρος «κοινωνικό φύλο» (gender)αναφέρεται στις «σχέσεις μεταξύ γυναικών και ανδρών οι οποίες στηρίζονται σε πολιτισμικά και κοινωνικά κατασκευασμένες και ορισμένες ταυτότητες, ρόλους και ευθύνες που έχουν ανατεθεί σε κάθε φύλο», ενώ το «βιολογικό φύλο» (sex) αφορά βιολογικά χαρακτηριστικά[12]

Το φύλο δεν συναντάται ρητά ως αιτία δίωξης στον ορισμό της Σύμβασης της Γενεύης, αλλά έχει κοινώς αναγνωριστεί βάσει ερευνών ως λόγος δίωξης, στο πλαίσιο της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα[13]. Η εμπειρία και τα δεδομένα των διωγμών δείχνουν ότι γυναίκες και άλλες ομάδες φύλου υφίστανται συστηματική και σοβαρή καταπίεση, βία και διακρίσεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως δίωξη στο πλαίσιο ενός "ιδιαίτερου κοινωνικού συνόλου" (particular social group).Ο βασικός λόγος είναι ότι όταν υφίστανται ένοπλες συγκρούσεις ή καταστάσεις βίας, η βία κατά του φύλου παρουσιάζει συγκεκριμένα και έντονα χαρακτηριστικά, όπως η σεξουαλική βία, η καταπίεση, και οι αποκλεισμοί βασισμένοι σε στερεότυπα

[12]Ουλάνη, Β., Διπλωματική Εργασία, «Το φύλο ως λόγος δίωξης στο προσφυγικό δίκαιο», 2024, σελ. 14

[13]Gilbert, G./Rusch A.-M., International Law, Oxford University Press, Επιμέλεια Evans, M., 2018, σελ. 820

φυλετικών ρόλων, που θέτουν τα θύματα σε κίνδυνο. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951, όταν υιοθετήθηκε, δεν συμπεριλάμβανε το φύλο ως αιτία δίωξης, επειδή η διεθνής νομική αντίληψη εκείνη την εποχή δεν είχε αναγνωρίσει ή εμβαθύνει επαρκώς στις διαστάσεις του φύλου ως αιτία καθοριστικής κοινωνικής καταπίεσης[14].

Ωστόσο, διεθνείς οργανισμοί, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η Διεθνής Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού και αρκετοί ερευνητές, έχουν αναδείξει ότι η αναφορά του φύλου ως λόγου δίωξης ταιριάζει καλύτερα στη σημερινή κατανόηση των παραβιάσεων των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της προστασίας προσφύγων, ιδιαίτερα όταν συνδέεται με την "ιδιότητα μέλους σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα" (particularsocialgroup) — όπου το φύλο καθορίζει τη θέση και την ευαλωτότητα μέσα στην κοινωνία. Η συλλογική εμπειρία αποκαλύπτει ότι η διάκριση με βάση το φύλο οδηγεί σε διακρίσεις και βία που μπορούν να θεωρηθούν δίωξη διεθνώς, παρότι η Σύμβαση δεν το αναφέρει ρητά[15].

Υπάρχουν δύο ξεχωριστές ερμηνευτικές προσεγγίσεις για τον ορισμό της «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας». Η πρώτη αφορά στη θεωρία των «προστατευόμενων χαρακτηριστικών» και εξετάζει αν η ομάδα είναι συνδεδεμένη με ένα αμετάβλητο χαρακτηριστικό, ή ένα χαρακτηριστικό τόσο θεμελιώδες για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ώστε δεν είναι δυνατόν να ζητηθεί από τα άτομα να το απαρνηθούν. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιείται η ένταξη του φύλου ως έμφυτου χαρακτηριστικού. Η δεύτερη προσέγγιση, αφορά στη θεωρία της «κοινωνικής οριοθέτησης» η οποία

[14] Freedman, J. (2015). Gendering the international asylum and refugee debate. Springer. p. 112.
[15] UNHCR. (2002). Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (HCR/GIP/02/01). Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. §1–2, 18–21

εξετάζει την ύπαρξη ενός κοινού γνωρίσματος που διακρίνει την ομάδα ή την περιθωριοποιεί στο πλαίσιο της κοινωνίας, περιλαμβάνοντας το φύλο[16].

Ο συνδυασμός των δύο παραπάνω ερμηνευτικών προσεγγίσεων, οδήγησε στον ορισμό της Ύπατης Αρμοστείας που ορίζει ως κοινωνική ομάδα: «ένα σύνολο ατόμων που μοιράζονται ένα κοινό χαρακτηριστικό εκτός από τον κίνδυνο δίωξής τους ή που θεωρούνται ως ομάδα από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Αυτό το χαρακτηριστικό θα είναι συχνά έμφυτο, αμετάβλητο, διαφορετικό, ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο θεμελιώδες για την ταυτότητα, τη συνείδηση ή την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων»[17].

Ο ακριβής ορισμός και η θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου της βίας αποτέλεσε ένα ζήτημα που απασχόλησε την επιστημονική κοινότητα για αρκετά χρόνια, καθώς τόσο η συχνότητα εκδήλωσης του φαινομένου όσο και οι διχογνωμίες που προέκυψαν γύρω από αμφιλεγόμενα θέματα, έκαναν την καθιέρωση ενός συνεκτικού και περιεκτικού ορισμού μια εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση[18].

Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί ότι μέχρι το 2007 είχαν ήδη διατυπωθεί περισσότεροι από 200 διαφορετικούς επιστημονικούς ορισμούς της βίας, κυρίως με βάση τις προσεγγίσεις της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας αλλά και των νομικών και πολιτικών επιστημών, μόνο λίγοι όμως από αυτούς πληρούσαν τις προϋποθέσεις για έναν πλήρη και θεωρητικά τεκμηριωμένο ορισμό[19]. Επιπλέον, οι περισσότεροι από αυτούς κρίνονταν ανεπαρκείς όσον αφορά στη διάκριση της βίας από άλλες παρόμοιες πράξεις όπως τα ατυχήματα ή από συνθήκες που το στοιχείο της βίας ήταν εμφανές αλλά σε ελεγχόμενο και επιθυμητό βαθμό.

Συνεπώς, καθίσταται εμφανές ότι ο ακριβής και πλήρης ορισμός της βίας κρίνεται απαραίτητος προκειμένου να γίνουν κατανοητά τα αίτια και οι συνέπειες του

---

[16]Ουλάνη, Β., ΔιπλωματικήΕργασία, «Τοφύλοωςλόγοςδίωξηςστοπροσφυγικόδίκαιο», 2024, σελ. 16
[17]Βράκα, Α. Η ειδική προστασία των γυναικών και των παιδιών ως ευάλωτων ομάδων υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου. σελ.45
[18]Hamby, S. (2017). On defining violence, and why it matters [Editorial]. *Psychology of Violence, 7*(2), 167–180. p.168.
[19]Parrott, D. J., & Giancola, P. R. (2007). Addressing "The criterion problem" in the assessment of aggressive behavior: Development of a new taxonomic system. *AggressionandViolentBehavior, 12*(3), 280–299. p. 286-288

φαινομένου αλλά και να οριοθετεί στο πλαίσιο της έμφυλης βίας υπό το καθεστώς των ενόπλων συρράξεων το οποίο εξετάζεται στην παρούσα διατριβή.

Η έμφυλη βία στα πλαίσια των ένοπλων συρράξεων αποτελεί μία πολύπλευρη και εξαιρετικά σοβαρή έννοια, η οποία υπερβαίνει τις παραδοσιακές μορφές βίας λόγω φύλου που συχνά εμφανίζονται σε ειρηνικές περιόδους. Ο όρος «έμφυλη βία» ορίζεται ως κάθε διακριτή βλαπτική ή καταπιεστική συμπεριφορά που ασκείται εις βάρος ενός ατόμου λόγω του κοινωνικού του φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού[20]. Ωστόσο, στη διάρκεια των ένοπλων συρράξεων η έκφραση αυτή αποκτά ιδιαίτερο συμβολισμό και διάσταση, αφού ενσωματώνει στρατηγικές πρακτικές εκφοβισμού, καταστολής και καταστροφής κοινωνικών και εθνοτικών ομάδων[21].

Στις ένοπλες συγκρούσεις, η σεξουαλική και έμφυλη βία αναδεικνύεται συχνά ως «όπλο πολέμου», το οποίο σκοπίμως χρησιμοποιείται για την πρόκληση σημαντικών βλαβών στον κοινωνικό ιστό αποσκοπώντας στην ηθική καταστροφή[22]. Η στοχευμένη βία κατά γυναικών αλλά και άλλων ευπαθών ομάδων, έχει ως κύριο στόχο την απόσπαση και υποταγή πληθυσμών μέσω της καταστροφής οικογενειακών και κοινοτικών δομών, συχνά δε συνοδεύεται από φαινόμενα όπως ο οργανωμένος βιασμός, η σεξουαλική σκλαβιά, η εγκυμοσύνη μέσω εξαναγκασμού και η βασανιστική ταπείνωση των θυμάτων[23].

Εστιάζοντας στο πεδίο των ένοπλων συρράξεων, οι μορφές έμφυλης βίας περιλαμβάνουν τόσο σωματικές όσο και ψυχολογικές επιθέσεις αποδεικνύοντας τις κοινωνικοπολιτισμικές διαστάσεις της βίας.

Πέραν της άμεσης σωματικής βίας, η έμφυλη βία συχνά εκδηλώνεται με πράξεις όπως η περιθωριοποίηση, η απώλεια δικαιωμάτων, η οικονομική αφαίρεση πόρων και η κοινωνική απομόνωση, στοιχεία που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή των ήδη

---

[20]Κέντρο για την Καταπολέμηση της Έμφυλης Βίας και των Πολλαπλών Διακρίσεων (ΚΕΥΠΔ). (2023). *Οδηγός αντιμετώπισης έμφυλης βίας και πολλαπλών διακρίσεων*. Αθήνα. σ. 11

[21]Baaz, M. E., &Stern, M. (2013). Sexual violence as a weapon of war?: Perceptions, prescriptions, problems in the Congo and beyond. BloomsburyPublishing. p. 15

[22]Γεωργία Καλαπόδη (2020). *Ο βιασμός κατά τις ένοπλες συρράξεις*. Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. (Διαθέσιμη στο ΕΑΔΔ). σελ. 45

[23]Χατζής, Ε. (2025). *Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις*. Μεταπτυχιακή διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σ. 38.

υφιστάμενων ανισοτήτων φύλου και στην εδραίωση μίας κουλτούρας ατιμωρησίας[24]. Οι πολεμικές συνθήκες συχνά ενδυναμώνουν και παγιοποιούν τέτοιες πρακτικές, επιτρέποντας τη εξάπλωση της βίας και τη δυσκολία πρόσβασης των θυμάτων σε αποκατάσταση και δικαιοσύνη[25].

Επιπλέον, η στρατηγική χρήση της σεξουαλικής βίας σε καταστάσεις πολέμου όχι μόνο υποτάσσει σεξουαλικά τα θύματα, αλλά παράλληλα λειτουργεί ως μέσο κοινωνικού ελέγχου και τιμωρίας, αποσκοπώντας στην αποδόμηση τόσο της ηθικής όσο και της συλλογικής ταυτότητας συγκεκριμένων εθνικών ή φυλετικών ομάδων[26]. Αναδεικνύεται με τον τρόπο αυτό, ο τρόμος ως εργαλείο πολιτικού και στρατιωτικού ελέγχου, που υλοποιείται μέσα από ένα πλέγμα έμφυλων ιεραρχιών και στερεοτύπων.

Η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στις ένοπλες συρράξεις απαιτεί την κατανόηση του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου στο οποίο αναπτύσσεται, καθώς και την αναγνώριση της βίας αυτής ως διεθνούς εγκλήματος σύμφωνα με τη νομολογία των διεθνών ποινικών δικαστηρίων. Έννοιες όπως η πρόληψη, η καταστολή και η απονομή δικαιοσύνης των θυμάτων αποτελούν κρίσιμες προκλήσεις, δεδομένου ότι η έλλειψη αποδοτικών μηχανισμών επιτρέπει τη συνέχιση και μεγέθυνση ανάλογων φαινομένων. Παρά τις πρωτοβουλίες νομικής φύσεως και την ανάπτυξη διεθνών κανόνων, η πρακτική εφαρμογή για την αντιμετώπιση του φαινομένου παραμένει ανεπαρκής, δυσχεραίνοντας την απονομή δικαιοσύνης και την αποκατάσταση των θυμάτων[27].

Αξίζει επίσης να αναφερθούμε στη διάκριση μεταξύ της έμφυλης βίας που εκδηλώνεται σε περιβάλλον ειρήνης και εκείνης που υφίσταται σε ένοπλες συγκρούσεις. Ενώ οι κοινές κοινωνικές και πολιτισμικές αρχές φαίνεται να συγκρατούν και τις δύο μορφές βίας, η έξαρση και η κανονικοποίηση της βίας κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων φαίνεται να την κάνουν να αποκτά χαρακτηριστικά

---

[24]Κέντρο για την Καταπολέμηση της Έμφυλης Βίας και των Πολλαπλών Διακρίσεων (ΚΕΥΠΔ). (2023). *Οδηγός αντιμετώπισης έμφυλης βίας και πολλαπλών διακρίσεων*. Αθήνα. σ. 11

[25]Baaz, M. E., &Stern, M. (2013). Sexual violence as a weapon of war?: Perceptions, prescriptions, problems in the Congo and beyond. BloomsburyPublishing. p. 44

[26]Χατζής, Ε. (2025). *Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις*. Μεταπτυχιακή διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σ.43

[27]Καλαπόδη, Γ. (2020). *Ο βιασμός κατά τις ένοπλες συρράξεις*. Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. σ. 235–237

μαζικής καταστροφής. Ο πόλεμος ευνοεί την καλλιέργεια ενός κλίματος ατιμωρησίας αλλά και στην ενίσχυση αρνητικών κοινωνικών στερεοτύπων, που τροφοδοτούν και ενδυναμώνουν την έμφυλη βία[28].

Συμπερασματικά, η μορφή της «έμφυλης βίας» στο πλαίσιο των ένοπλων συρράξεων είναι πολυδιάστατη και συνδέεται στενά με στρατηγικές συλλογικής εξαθλίωσης και κοινωνικής καταστροφής. Εστιάζει πρωτίστως στις βιολογικές και κοινωνικές διαστάσεις του φύλου, διοχετεύοντας τη βία σε συγκεκριμένες πολιτικοκοινωνικές συμπεριφορές που ενισχύουν την επιβολή και τον αποκλεισμό. Αδιαμφισβήτητα, η έμφυλη βία κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων, απαιτεί ειδική εξερεύνηση και προσεκτική αντιμετώπιση από κοινού με το διεθνές δίκαιο και τις πολιτικές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[29].

Στο σημείο αυτό, είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί ότι στα πλαίσια της παρούσας διατριβής το φαινόμενο της έμφυλης βίας θα περιορίζεται στο εξής στο πεδίο των ένοπλων συρράξεων υπό το πρίσμα της νομολογίας ως έγκλημα πολέμου και θα διαφοροποιείται από την γενικότερη έννοια της βίας κατά των γυναικών ή κατά των ανδρών[30.]

Η ένοπλη σύρραξη ως έννοια, αποτελεί θεμελιώδη κατηγορία του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και των διεθνών σχέσεων, με αξιοσημείωτες νομικές, κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις. Συγκεκριμένα, η ένοπλη σύρραξη προσδιορίζεται ως μια κατάσταση όπου χρησιμοποιείται οργανωμένη βία μεταξύ ενόπλων ομάδων, κρατικών ή μη κρατικών, έχοντας εμφανείς επιπτώσεις στον πληθυσμό και τη διεθνή τάξη[31]. Η έννοια αυτή διαφοροποιείται από την γενικότερη

---

[28]Χατζής, Ε. (2025). *Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις*. Μεταπτυχιακή διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σ.20

[29]Καλαπόδη, Γ. (2020). *Ο βιασμός κατά τις ένοπλες συρράξεις*. Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. σ. 120.

[30] O'Rourke, C. (2020). Women's rights in armed conflict under international law. Cambridge University Press. p. 106–144

[31] International Committee of the Red Cross (ICRC). (2025). International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts (ICRC report). International Review of the Red Cross, 106(927), p. 1360.

αντίληψη του πολέμου, καθώς περιλαμβάνει τόσο διακρατικές συγκρούσεις όσο και εμφύλιες, εγχώριες συρράξεις με διεθνείς επιπτώσεις[32].

Σύμφωνα με το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, κάθε ένοπλη σύρραξη χαρακτηρίζεται τόσο από ένταση όσο και διάρκεια βίας που υπερβαίνει το επίπεδο ταραχών ή εγκληματικών δραστηριοτήτων, απαιτώντας την παρουσία οργανωμένων ενόπλων δυνάμεων, οι οποίες διακρίνονται από έναν ορισμένο βαθμό στρατιωτικής οργάνωσης[33]. Ο διαχωρισμός μεταξύ διεθνούς και μη διεθνούς ένοπλης σύρραξης έχει νομική βαρύτητα, καθώς τόσο οι κανόνες προστασίας όσο και η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου διαφέρουν στις δύο περιπτώσεις[34]. Οι διεθνείς ένοπλες συρράξεις διαδραματίζονται συνήθως μεταξύ κρατών, ενώ οι μη διεθνείς περιλαμβάνουν εμφύλιους πολέμους, εξεγέρσεις και εθνοαπελευθερωτικά κινήματα.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ένοπλων συρράξεων είναι η πρόκληση εκτεταμένων και συστηματικών επιπτώσεων στην κοινωνία, όχι μόνο μέσω της σωματικής βίας αλλά και μέσω της καταστροφής υποδομών, της οικονομικής ανισότητας και της διατάραξης των θεσμών[35]. Επιπλέον, η ανάλυση της έννοιας της ένοπλης σύρραξης δεν μπορεί να μην περιλαμβάνει τις κοινωνικές διαστάσεις που προκαλεί μεταξύ των φύλων, καθώς οι αλληλεπιδράσεις, οι συνέπειες και οι εμπειρίες των γυναικών και ανδρών σε αυτές διαφέρουν θεμελιωδώς[36]. Αυτή η διάσταση ενδυναμώνεται αισθητά από τις φεμινιστικές θεωρίες που θέτουν σε αμφισβήτηση την παραδοσιακή, κυρίως στρατιωτική και κρατοκεντρική θεώρηση των ένοπλων συγκρούσεων[37].

Η έννοια της ένοπλης σύρραξης συνδέεται επίσης στενά με τη διεθνή νομοθεσία προστασίας των θυμάτων, όπως οι Συμβάσεις της Γενεύης (1949) και τα πρόσθετα

---

[32]Gutteridge, J. A. (1949). The Geneva Conventions of 1949. *Brit. YB Int'l L.*, *26*, p. 294.
[33]International Committee of the Red Cross (ICRC). (2025). International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts (ICRC report). International Review of the Red Cross, 106(927), p. 1375
[34] International Committee of the Red Cross (ICRC). (2016). Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field (2nd ed.). Cambridge University Press.- Common Article 3, paras. 420–431, 480–487 (pp. 135–138, 153–156)
[35] Kaldor, M. (2013). New and old wars: Organized violence in a global era (3rd ed.). Stanford University Press. pp. 94–118,185–201
[36] Enloe, C. H. (2014). Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics.(Rev. ed.). University of California Press. p. 130–131
[37]Cockburn, C. (2010). Gender Relations as Causal in Militarization and War. International Feminist Journal of Politics, 12(2), p.140-141.

Πρωτόκολλα, τα οποία προβλέπουν αυστηρούς κανόνες για τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων μερών και την προστασία του άμαχου πληθυσμού[38]. Ιδιαίτερη μέριμνα στις διατάξεις αυτές λαμβάνεται για τις γυναίκες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις υφίστανται ειδικές μορφές βίας, μεταξύ των οποίων είναι η εκμετάλλευση και ο σεξουαλικός βιασμός, που θεσμικά αναγνωρίζονται και τιμωρούνται αυστηρά υπό το διεθνές ποινικό δίκαιο[39].

Από θεωρητική σκοπιά, η ένοπλη σύρραξη δεν αναφέρεται μόνο σε μια στρατιωτική ή πολιτική κατάσταση, αλλά αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο που εμπεριέχει την αναπαράσταση και την κατασκευή ταυτοτήτων μέσα από το πρίσμα του φύλου, του έθνους και της εξουσίας[40]. Η προσέγγιση αυτή διαφοροποιείται σημαντικά από τη συμβατική ανάλυση καθώς δίνει έμφαση στις έμφυλες διαστάσεις τόσο της βίας όσο και των στρατηγικών αντίστασης, εστιάζοντας στην ανάγκη κατανόησης του φαινομένου ως πεδίου κοινωνικών σχέσεων εξουσίας και όχι μόνο ως στρατιωτικής αντιπαράθεσης[41].

Επομένως, η ένοπλη σύρραξη ορίζεται ως μια μορφή οργανωμένης βίας μεταξύ οπλισμένων δυνάμεων, που επηρεάζει ευρύτατα κοινωνικά επίπεδα και ρυθμίζεται από το διεθνές ανθρωπιστικό και ποινικό δίκαιο. Η σωστή κατανόησή της απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση βασισμένη σε νομικές, πολιτικές, κοινωνιολογικές και έμφυλες αναλύσεις.

Σημαντικό ρόλο στην οριοθέτηση του θέματος της έμφυλης βίας στις ένοπλες συγκρούσεις διαδραματίζει το Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Για τον λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη μια σύντομη αναφορά στον εννοιολογικό του προσδιορισμό ως «ρυθμιστής» της έμφυλης βίας στο πεδίο των συγκρούσεων.

---

[38] International Committee of the Red Cross (ICRC). (2025). International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts (ICRC report). International Review of the Red Cross, 106(927), p. 1358.
[39] UN Women. (2024). *Facts and figures: Women, peace, and security.* United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. Retrieved from https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-women-peace-and-security
[40] Butler, J. (1990). Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. Routledge. p.180-182.
[41] Enloe, C. H. (2014). Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics.(Rev. ed.). University of California Press. p. 168.

Το Ανθρωπιστικό Δίκαιο (InternationalHumanitarianLaw - IHL) αποτελεί θεμελιώδη κλάδο του διεθνούς δικαίου που έχει ως σκοπό την αποτελεσματική ρύθμιση της διεξαγωγής των ενόπλων συγκρούσεων *(jus in bello*), ανεξάρτητα από τη νομιμότητα της προσφυγής των εμπλεκομένων σε βίαιες πράξεις (*jusadbellum)*. Στοχεύει στον περιορισμό των συνεπειών του πολέμου, με ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των ατόμων που δεν συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες, όπως άμαχοι, τραυματίες, αιχμάλωτοι και άλλες ευάλωτες ομάδες.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο λειτουργεί ως «ρυθμιστής» της έμφυλης βίας, δηλαδή της βίας που βασίζεται σε έννοιες και πρότυπα φύλου, η οποία αποτελεί ένα συχνό και πολύπλευρο φαινόμενο κατά τη διάρκεια των ενόπλων συρράξεων και εξετάζεται στην παρούσα έρευνα[42].

Η θεμελιώδης διάκριση μεταξύ *jusadbellum* και *jus in bello* καθιστά σαφές πως το Ανθρωπιστικό Δίκαιο δεν εξετάζει τη νομιμότητα της έναρξης μιας ένοπλης σύγκρουσης, αλλά στοχεύει στον περιορισμό των μέσων και των τρόπων διεξαγωγής της, ρυθμίζει δηλαδή τον πόλεμο σε βάθος[43]. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική για την κατανόηση του ρόλου του ως προστατευτικού «κόμβου» που εστιάζει στη μείωση της βλάβης που προκαλεί η ένοπλη βία σε αμάχους και ευάλωτα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος της έμφυλης βίας.

Η έμφυλη βία, που εμφανίζεται με τις μορφές που έχουμε ήδη προαναφέρει, αποτελεί διακριτό πεδίο αντιμετώπισης εντός του Ανθρωπιστικού Δικαίου. Συχνά, γυναίκες και κορίτσια υφίστανται βία με σκοπό την αποδυνάμωση τους ως μέλη μιας κοινότητας ή ως στρατηγικό μέσον πολέμου. Το Ανθρωπιστικό Δίκαιο θέτει νομικούς περιορισμούς και κανόνες, αποσκοπώντας στην προστασία από αυτές τις πρακτικές, αναγνωρίζοντας τις ειδικές ανάγκες που προκύπτουν λόγω της ευάλωτης φύσης του φύλου[44]

[42]Kalshoven, F. &Zegveld, L. (2011). Constraints on the Waging of War: An Introduction to International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 8-29.
[43]Kalshoven, F. &Zegveld, L. (2011). Constraints on the Waging of War: An Introduction to International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 1-7.
[44]Kalshoven, F. &Zegveld, L. (2011). Constraints on the Waging of War: An Introduction to International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press.

Ως ρυθμιστής, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο δεν αρκείται μόνο στην κάλυψη των γενικών αρχών της αναλογικότητας και διάκρισης κατά τη χρήση βίας, αλλά επεκτείνεται και στην προώθηση της προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων έμφυλης βίας. Μέσα από αυτή την οπτική, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο κατέχει σπουδαίο ρόλο στην κατεύθυνση δράσεων που αποσκοπούν στη μείωση της έμφυλης βίας εντός των ένοπλων συγκρούσεων, λειτουργώντας συγχρόνως ως νομικό πλαίσιο όπου στηρίζονται περαιτέρω αναλύσεις και πολιτικές παρέμβασης.

Συνοψίζοντας, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο, ως κανονιστικό σύστημα του jus in bello, δεν αποτιμά τη νομιμότητα του πολέμου, αλλά επιδιώκει να διασφαλίσει ένα πλαίσιο αναχαίτισης της βίας, με ιδιαίτερη ευαισθησία στα έμφυλα χαρακτηριστικά της βίας που λαμβάνει χώρα σε ένοπλες συγκρούσεις. Ως εκ τούτου, λειτουργεί ως θεμελιώδης «κόμβος» για την περαιτέρω εμβάθυνση και ανάλυση του ζητήματος μέσα σε πολεμικά περιβάλλοντα.

1.2. Νομική Μεταχείριση του Φύλου σε Ένοπλες Συγκρούσεις

Η νομική μεταχείριση του φύλου σε ένοπλες συγκρούσεις συνιστά πεδίο συνεχούς εξέλιξης και εξαιρετικής σημασίας στο διεθνές δίκαιο, ενισχύοντας παράλληλα την αναγνώριση της απορρέουσας ανάγκης ειδικής προστασίας των γυναικών αλλά και της εξασφάλιση της ισότητας των φύλων γενικότερα. Στο πλαίσιο αυτό, η διεθνής κοινότητα έχει συγκροτήσει ένα σύνθετο δίκτυο συνθηκών, κανόνων και πρακτικών που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της διάκρισης λόγω φύλου, αλλά και την καταπολέμηση ειδικών μορφών βίας που συνδέονται άμεσα με το φύλο κατά τη διάρκεια ενόπλων συρράξεων.

Το θεμελιώδες νομικό πλαίσιο για την προστασία κατά των διακρίσεων λόγω φύλου αποτελεί η Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (ConventionontheEliminationofAllFormsofDiscriminationAgainstWomen - CEDAW) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η οποία υιοθετήθηκε το 1979. Η CEDAW αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιβάλλοντας ρητά στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να λαμβάνουν μέτρα. Τα μέτρα αυτά, για την προάσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών και την αποτροπή κάθε μορφής διάκρισης εφαρμόζονται τόσο σε συνθήκες ειρήνης όσο και σε έκτακτες καταστάσεις, όπως οι ένοπλες συγκρούσεις. Συγκεκριμένα, το άρθρο 2 της CEDAW απαιτεί από τα κράτη την λήψη

όλων των απαραίτητων μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των νομοθετικών, για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών σε κάθε τομέα[45], ενώ το άρθρο 4 επιτρέπει την υιοθέτηση ειδικών μέτρων για την διόρθωση των ανισοτήτων, όπως αυτές που προκύπτουν σε καταστάσεις πολεμικής κρίσης[46].

Επιπλέον, το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο (ΔΑΙ), όπως αυτό διαμορφώθηκε από τις Συνθήκες της Γενεύης (1949) και τα κατάλοιπά τους, προστατεύει γενικότερα τον άμαχο πληθυσμό και όσους δεν συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες, με έμφαση στην προστασία των γυναικών. Το Δικαστήριο του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου έχει παγιώσει την αντίληψη ότι οι πράξεις σεξουαλικής βίας που συντελούνται σε περιπτώσεις ένοπλων συγκρούσεων συνιστούν εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην προστασία του φύλου ως κρίσιμο ζήτημα δικαιοσύνης και λογοδοσίας[47].

Ο βιασμός, και γενικότερα η σεξουαλική βία, έχει αναγνωριστεί από διεθνή δικαστήρια, όπως στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της πρώην Γιουγκοσλαβίας (ICTY) και το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Ρουάντας (ICTR), ως όπλο πολέμου που πλήττει βάναυσα τόσο τα θύματα όσο και το κοινωνικό ιστό, ενώ παράλληλα αποτελεί μορφή διακρίσεων και έμφυλης καταπίεσης[48].

Αυτή η αναγνώριση σε διεθνές επίπεδο, οδήγησε διαχρονικά σε σημαντικές αποφάσεις επιβολής ποινικών ευθυνών σε δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων κατά τη διάρκεια συγκρούσεων. Παράλληλα, αναγνωρίστηκε η ανάγκη ειδικής νομικής μεταχείρισης και πρόληψης τέτοιων εγκλημάτων, με απώτερο σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και την αποκατάσταση της δικαιοσύνης.

Ωστόσο, παρά τις σαφείς νομικές ρυθμίσεις και τις διεθνείς συμφωνίες, η πρακτική εφαρμογή πολλές φορές παρουσιάζει δυσκολίες. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι

---

[45]United Nations (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). Art. 2, p.2 Retrieved from https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf

[46]United Nations (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). Art. 4(1), p.3 Retrieved from https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf

[47]Χατζής, Ε. (2025). *Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις*. Μεταπτυχιακή διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σσ.23-24

[48]GeStuRe. (2023). Ο βιασμός και η σεξουαλική βία σε διεθνές ποινικό δίκαιο: ICTY, ICTR και η έμφυλη διάσταση. University of Crete. Retrieved from https://gesture.soc.uoc.gr

νομικές διατάξεις, αν και είναι σαφείς, δεν εφαρμόζονται απόλυτα, δημιουργώντας καταστάσεις κενών προστασίας λόγω της ατιμωρησίας, γεγονός που δεν συμβάλλει αποτελεσματικά στη κατάληψη της έμφυλης βίας στο πεδίο των ένοπλων συγκρούσεων[49]. Σημαντικός παράγοντας της αποτελεσματικότητας αυτής της νομικής μεταχείρισης είναι σαφώς η ενσωμάτωση των διεθνών προβλέψεων και προτύπων στα εθνικά νομικά συστήματα αλλά και η ανάλογη επιμόρφωση και εκπαίδευση των εκάστοτε διωκτικών και δικαστικών αρχών.

Σε εθνικό επίπεδο, το ελληνικό δίκαιο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα που καταδεικνύει την εμφανή προσπάθεια συμφωνίας και εφαρμογής των διεθνών προτύπων για την αντιμετώπιση εγκλημάτων φύλου τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε αστικό πλαίσιο, δηλαδή εκτός στρατιωτικού περιβάλλοντος, όπου εφαρμόζονται οι διατάξεις προστασίας των πολιτών από σεξουαλική και κάθε άλλη μορφή βίας που βασίζεται στο φύλο[50].

Συμπερασματικά, η νομική μεταχείριση του φύλου σε ένοπλες συγκρούσεις βασίζεται σε ένα συμπαγές και πολυδιάστατο πλαίσιο διεθνούς και εθνικού δικαίου, στο οποίο διακρίνεται η προσπάθεια αντιμετώπισης της έμφυλης βίας ως πυρήνας εγκλημάτων πολέμου, διασφάλισης της ισότητας και της προστασίας των γυναικών και επίτευξης δικαιοσύνης μέσω της απόλυτης εφαρμογής των διατάξεων και παραπομπής των υπευθύνων. Ωστόσο, παρά τα εμφανή βήματα, η πλήρης εφαρμογή και αλλαγή των κοινωνικών και πολιτισμικών προκαταλήψεων που συνοδεύουν το ζήτημα του φύλου και της ένοπλης βίας αποτελούν σημαντική πρόκληση.

[49]Χατζής, Ε. (2025). *Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις*. Μεταπτυχιακή διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σσ.34-35

[50]Ελληνική Βουλή. (2010). Νόμος 3896/2010: Πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων. ΦΕΚ Α' 207.

Κεφάλαιο 2ο: Συμβάσεις της Γενεύης (1949) και Πρόσθετα Πρωτόκολλα

2.1. Ιστορικό και νομικό πλαίσιο των Συμβάσεων της Γενεύης (1949)

Διερευνώντας το ιστορικό υπόβαθρο, οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 αποτελούν ορόσημο στην εξέλιξη του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, καθώς θεσμοθετούν ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την προστασία των θυμάτων των ενόπλων συρράξεων μετά τις φρικαλεότητες του Β' Παγκόσμιου Πολέμου[51]. Η επιτακτική

[51] Crowe, A. (2016). *"All the regard due to their sex": Women in the Geneva Conventions of 1949* (Harvard Law School Human Rights Program Working Paper No. HRP 16-001). Harvard Law School.

ανάγκη που υπήρχε για την αναθεώρηση και την επέκταση υπαρχουσών συστημάτων προστασίας έφερε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση τεσσάρων Συμβάσεων που καλύπτουν την προστασία των τραυματιών και ασθενών στο πεδίο της μάχης, των ναυαγών ναυτικών, των αιχμαλώτων πολέμου και των αμάχων, κατηγορίες στις οποίες θα αναφερθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια[52].

Η νέα αυτή μορφή και καθιέρωση της Σύμβασης, χαρακτηρίζεται από τον καθολικό χαρακτήρα της υπογραφής και επικύρωσής της, με 194 κράτη μέλη να την υιοθετούν, γεγονός που επιβεβαιώνει τη διεθνή αποδοχή της. Επιπλέον, η Σύμβαση εκτείνεται σε ένα αρκετά ευρύ πεδίο εφαρμογής που καλύπτει τόσο τις διεθνείς όσο και ορισμένες μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις, θέτοντας αυστηρές υποχρεώσεις συμμόρφωσης προς όλα τα εμπλεκόμενα μέρη τους, ανεξαρτήτως αιτίων ή μορφής σύγκρουσης[53].

Εστιάζοντας στο νομικό πλαίσιο, παρά το γεγονός ότι οι Συμβάσεις της Γενεύης δεν αναφέρονται ρητά στο φύλο ως θεμελιώδη κατηγορία προστασίας, ο ρόλος και η προστασία των γυναικών σταδιακά αποκτούν κεντρική θέση τόσο στην θεωρητική όσο και στην πρακτική εφαρμογή. Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, μέσα από λεπτομερείς ερμηνείες του στα άρθρα 12, 14, 16 και 27, επισημαίνει την κρισιμότητα της ειδικής προστασίας που πρέπει να προσφέρεται στις γυναίκες, ιδίως σε περιστατικά σεξουαλικής βίας, αλλά και σε άλλες μορφές κακομεταχείρισης σε καθεστώτα ένοπλης σύρραξης [54].

Τα άρθρα αυτά διασφαλίζουν την προστασία της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της αξιοπρέπειας των αμάχων και των κρατουμένων, θέτοντας αυστηρά όρια στη μεταχείριση των γυναικών κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων. Πράξεις όπως η σεξουαλική βία, ο βιασμός και η αναγκαστική εγκυμοσύνη αναγνωρίζονται πλέον ως σοβαρά εγκλήματα πολέμου, που πλήττουν δυσανάλογα τις γυναίκες, γεγονός που

---

p.4. Retrieved from https://hrp.law.harvard.edu/wp-content/uploads/2016/12/Anna-Crowe_HRP-16_001.pdf

[52] International Committee of the Red Cross. (2016). Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field (Vol. 1). Cambridge University Press. pp.16-17

[53] Crowe, A. (2016). *"All the regard due to their sex": Women in the Geneva Conventions of 1949* (Harvard Law School Human Rights Program Working Paper No. HRP 16-001). Harvard Law School. p.14.

[54] Crowe, A. (2016). *"All the regard due to their sex": Women in the Geneva Conventions of 1949* (Harvard Law School Human Rights Program Working Paper No. HRP 16-001). Harvard Law School. p.18.

επηρεάζει πλέον τόσο την εξέλιξη του διεθνούς ποινικού δικαίου, όσο και τις αποφάσεις των διεθνών δικαστηρίων.

Ιδιαίτερο πεδίο ενδιαφέροντος αποτελεί η διερεύνηση της συμβολής των Συμβάσεων στη μετασχηματιστική αντιμετώπιση του φύλου στις ένοπλες συγκρούσεις. Οι διαρκείς πιέσεις για αναγνώριση και ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων προκάλεσε σημαντικές αλλαγές, τόσο στην ορθολογική εφαρμογή των Συμβάσεων όσο και στη γενικότερη νομική θεωρία στην οποία βασίζονται. Η καθιέρωση των Συμβάσεων αποτέλεσε αφορμή για διεθνή νομική ανάπτυξη και αναθεώρηση που εστιάζει σε ένα πιο ευαίσθητο και ολιστικό πλαίσιο αντιμετώπισης των ζητημάτων φύλου[55].

Επιπλέον, η ζητούμενη ισορροπία ανάμεσα στην ανάγκη προστασίας και της πάγιας εφαρμογής της δικαιοσύνης εξασφαλίζεται μέσω της δέσμευσης όλων των συμβαλλόμενων κρατών στην χωρίς εξαιρέσεις εφαρμογή των προτύπων ανθρωπισμού και σεβασμού, στα οποία το φύλο και η ιδιαιτερότητα των γυναικών ως ευάλωτης κατηγορίας κατέχουν πλέον εξέχουσα θέση.[56]

Η Σύμβαση λειτουργεί ως βάση τόσο για την πρόληψη όσο και για την καταστολή κραυγαλέων παραβιάσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της σεξουαλικής βίας που χρησιμοποιείται ως μέσο πολέμου, προσφέροντας ένα νομικά ισχυρό πλαίσιο δράσης για διεθνείς οργανισμούς, κράτη και θεσμούς.[57]

Θα πρέπει ωστόσο, σε συνέχεια των παραπάνω, να αναφερθούμε στο γεγονός ότι αρκετές αναφορές στο περιεχόμενο των Συμβάσεων που αφορούν το φύλο γίνονται με στερεοτυπικό τρόπο. Το γεγονός αυτό, καθιστά σαφές ότι τα στερεότυπα της εποχής διαμόρφωσαν το περιεχόμενο των αρχικών Συμβάσεων. Παραδοσιακά, οι Συμβάσεις της Γενεύης, όπως και τα σχετικά Πρωτόκολλα, επικεντρώνονται κυρίως στην προστασία των γυναικών ως αδύναμων και παθητικών θυμάτων, μη

---

[55] Swaine, A. (2018). Conflict-Related Violence against Women: Transforming Transition. Cambridge University Press. pp.263-288

[56]nternational Committee of the Red Cross. (2016). Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field (2nd ed.). Cambridge University Press. art. 12, paras. 1392-96.

[57] Crowe, A. (2016). *"All the Regard Due to Their Sex": Women in the Geneva Conventions of 1949* (HRP Working Paper No. HRP 16-001). Harvard Law School Human Rights Program. p.1 Retrieved from https://hrp.law.harvard.edu/wp-content/uploads/2016/12/Anna-Crowe_HRP-16_001.pdf

λαμβάνοντας υπόψη τις έμφυλες διακρίσεις και το δομικό πλαίσιο της βίας που συνδέονται με κοινωνικά κατασκευασμένους ρόλους του φύλου[58].

Οι στερεοτυπικές αυτές αναφορές, έχουν ως αποτέλεσμα, τον περιορισμό του αντίκτυπου των διεθνών ρυθμίσεων όσον αφορά την αναγνώριση και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ως φαινόμενο που διαπερνά τις εμπόλεμες συγκρούσεις με ποικίλες μορφές (π.χ. σεξουαλική βία) ως μέσο καταπίεσης[59].

Στη σύγχρονη προσέγγιση, που προωθείται από διεθνείς οργανισμούς και επιστήμονες, η έμφυλη βία κατανοείται όχι μόνο ως σωματική αλλά και ως ψυχολογική, οικονομική και κοινωνική επηρεάζοντας τα φύλα με άνισο τρόπο. Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, για παράδειγμα, ορίζει ρητά τη βία κατά των γυναικών ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μορφή διάκρισης που απαιτεί εξειδικευμένες παρεμβάσεις και προστασία[60].

Αντίστοιχα, οι επανειλημμένες εκκλήσεις για την ενσωμάτωση μιας πιο ευαίσθητης προς το φύλο προσέγγισης του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, τονίζουν ότι οι Συμβάσεις της Γενεύης πρέπει να αναθεωρηθούν για την αποφυγή της διαιώνισης έμφυλων στερεοτύπων[61].

Συνεπώς, οι Συμβάσεις της Γενεύης αποτελούν θεμέλιο πυλώνα του σύγχρονου διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και εξελίσσονται προς την κατεύθυνση της ειδικής αναγνώρισης και προστασίας των γυναικών σε καταστάσεις ένοπλης σύρραξης. Το νομικό αυτό πλαίσιο, θέτει την ανεξαίρετη υποχρέωση για απόλυτο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και προστασίας όλων των θυμάτων σύρραξης. Υπάρχει ωστόσο ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη θεώρηση που να ενσωματώνει τη σύνθετη φύση της βίας με βάση το φύλο, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές, πολιτισμικές και

---

[58] Whitworth, S. (2004). Men, militarism and UN peacekeeping: A gendered analysis. Lynne Rienner Publishers. Pp. 151-152

[59]MacKenzie, K. (2018). *Adjusting the Narrative Lens: Overcoming the Incommensurability of Representations of Rape and Sexual Violence in the Field of Transitional Justice* (Doctoral dissertation). University of Southampton. p.1 Retrieved from https://eprints.soton.ac.uk/437654/1/23891009_Kelly_Mackenzie_Final_Submission_.pdf

[60] Council of Europe. (2011). Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (CETS No. 210). Council of Europe. Art. 3 & 12(1). Retrieved from https://rm.coe.int/168008482e

[61] Charlesworth, H. (2008). Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations.Harvard Human Rights Journal, pp.11-12

δομικές διαστάσεις της βίας στα πλαίσια των ενόπλων συγκρούσεων της σύγχρονης εποχής.

2.2. Διατάξεις για την προστασία του Φύλου

Στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, θα επιχειρήσουμε να κάνουμε μια συνοπτική ανάλυση των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης που καλύπτουν τις ανάγκες της προστασίας των θυμάτων στις ένοπλες συρράξεις. Οι συμβάσεις αυτές αναφέρονται στην προστασία των τραυματιών και ασθενών στο πεδίο της μάχης, των ναυαγών ναυτικών, των αιχμαλώτων πολέμου και των αμάχων.

2.2.1. Σύμβαση Ι: Τραυματίες και Άρρωστοι

Η Σύμβαση Ι της Γενεύης, πραγματεύεται τις συνθήκες μεταχείρισης των τραυματιών, αρρώστων και ναυαγών κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων και αποτελεί θεμελιώδες νομοθετικό κείμενο του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Καθορίζει με σαφήνεια τις υποχρεώσεις των εμπόλεμων μερών σε ότι αφορά την προστασία των ατόμων που έχουν υποστεί σωματικές βλάβες ή ασθένειες εξαιτίας των εχθροπραξιών[62].

Θα εστιάσουμε την έρευνά μας στα άρθρα της Σύμβασης Ι τα οποία ενώ στο γενικό τους πλαίσιο αναφέρονται σε τραυματίες και αρρώστους σε εμπόλεμες καταστάσεις, περιέχουν ειδικότερες ρυθμίσεις για την προστασία των δικαιωμάτων και των αναγκών των γυναικών ως ευάλωτης ομάδας.

Πιο συγκεκριμένα, το Άρθρο 12 θεσπίζει τις γενικές υποχρεώσεις για τη φροντίδα τραυματιών και αρρώστων αναφέροντας ρητά στο κείμενο ότι τα εμπόλεμα μέρη οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν όλα τα άτομα που έχουν υποστεί βλάβες, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής ή θρησκείας [63].

---

[62] International Committee of the Red Cross. (1949, August 12). Geneva Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. [Art. 12; Art. 15]. Retrieved from https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/365-GC-I-EN.pdf

[63] International Committee of the Red Cross. (1949, August 12). Geneva Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. [Art. 12]. Retrieved from https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/365-GC-I-EN.pdf

Κεντρικό στοιχείο του άρθρου είναι η υποχρέωση για ίση μεταχείριση και παροχή ιατρικής φροντίδας, που είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της ισότητας, ιδίως στη διαχείριση ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων όπως οι γυναίκες[64].

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Άρθρου 12, επισημαίνεται η ανάγκη λήψης μέτρων που να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες σωματικές και ψυχολογικές ανάγκες του γυναικείου πληθυσμού. Οι γυναίκες, ως θύματα πολέμων, συνήθως αντιμετωπίζουν πολλαπλές μορφές κακοποίησης και βίας, οι οποίες απαιτούν ειδικές ιατρικές και ψυχοκοινωνικές προβλέψεις[65]. Η εφαρμογή αυτών των διατάξεων εξασφαλίζει όχι μόνο την υγεία αλλά και την αξιοπρέπεια των γυναικών, οι οποίες συχνά διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο επιπλοκών λόγω της φύσης των τραυμάτων ή της εγκυμοσύνης τους[66].

Ένα άλλο άρθρο της Σύμβασης Ι που συμπληρώνει το περιεχόμενο του Άρθρου 12, είναι το Άρθρο 14, που αναφέρεται στην πρόνοια του ειδικού καθεστώτος και της προστασίας των γυναικών και εστιάζει σε επιπρόσθετες οδηγίες που αφορούν την αποτροπή κάθε μορφής διακρίσεων στην παροχή ιατρικής φροντίδας, με ιδιαίτερη αναφορά στις γυναίκες.

Σύμφωνα με το πρώτο μέρος του άρθρου, η παροχή όλων των απαραίτητων μέσων για την προστασία της ζωής και της υγείας των αρρώστων και τραυματιών επιβάλλεται χωρίς κανένα περιστασιακό εμπόδιο ή διάκριση[67].

Η ειδική αναφορά στις γυναίκες καταδεικνύει την αναγνώριση του ρόλου τους στα πεδία των συγκρούσεων. Η διάσταση του φύλου στις ρυθμίσεις του Άρθρου 14 αντανακλά την εμφανή πρόοδο προς την αναγνώριση των βιολογικών και κοινωνικών

---

[64] Fletcher, L. E. (2015). Women and international humanitarian law: Law, policy and practice. Routledge. pp.60-62.
[65]Klein, S. E. (2013). The Impact of Armed Conflict on Women's Health. Journal of Peace Research, 50(3), 373-387.
[66] Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2019). *Women and armed conflict: Protection and participation.* United Nations. pp.23-24
[67] International Committee of the Red Cross. (1949, August 12). Geneva Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. [Art. 14]. Retrieved from https://ihl-databases.icrc.org/assets/treaties/365-GC-I-EN.pdf

ιδιαιτεροτήτων, που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαίου[68].

Ειδικότερα, παρέχεται ρητή διασφάλιση της προστασίας των εγκύων γυναικών και των μητέρων με βρέφη, προβλέποντας ειδικές συνθήκες νοσηλείας και μεταφοράς, διαχείριση αναπαραγωγικής υγείας, καθώς και προστασίας από κάθε είδους κακοποίηση και σεξουαλική βία. Οι προβλέψεις αυτές, ενισχύουν τη διεθνή ευθύνη και εδραιώνουν την εφαρμογή των δικαιωμάτων που αφορούν την ισότητα και τη μη διάκριση[69].

Αν και ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στη διεθνή νομοθεσία για τις ένοπλες συγκρούσεις συνιστά σημαντική νομική κατάκτηση, η πραγματική προστασία των γυναικών που είναι τραυματίες ή ασθενείς σε ένοπλες συρράξεις συχνά συναντά σοβαρές προκλήσεις. Πολιτισμικά στερεότυπα, περιορισμένη πρόσβαση σε ιατρικές υποδομές, καθώς και η γενικότερη ατιμωρησία των παραβιάσεων, επηρεάζουν αρνητικά την εφαρμογή των άρθρων [70].

Τόσο η ευαισθητοποίηση και η συστηματική εκπαίδευση των στρατιωτικών δυνάμεων στη διάσταση φύλου, όσο και η ενδυνάμωση της συνεργασίας με διεθνείς και τοπικούς φορείς αποτελούν αναγκαιότητα για την πλήρη εφαρμογή των προστατευτικών διατάξεων της Σύμβασης Ι. Επιπλέον, η διασφάλιση της συγκατάθεσης και της ασφάλειας των γυναικών κατά τη διάρκεια της παροχής ιατρικής φροντίδας ενισχύει την προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα[71].

Τα Άρθρα 12 και 14 της Σύμβασης Ι της Γενεύης αποτελούν ισχυρή νομική βάση για την προστασία των τραυματιών και αρρώστων με ιδιαίτερη πρόνοια για τις γυναίκες. Η διεθνής κοινότητα οφείλει να διαφυλάττει και να ενισχύει την εφαρμογή αυτών των

---

[68]Sivakumaran, S. (2007). Sexual Violence Against Men in Armed Conflict. European Journal of International Law, 18(2), 253–276, pp.268-270

[69]UN Women (2014). Women, Peace and Security: Annual Report. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. Chapter: Special protection measures for pregnant women, mothers with infants, and vulnerable groups in armed conflict, pp.34-36.

[70]Ellerby, K. (2011). Gender and International Humanitarian Law: Protection of Women in Armed Conflicts. International Review of the Red Cross, 93(881), pp.69-71.

[71]Human Rights Watch (2020). The Human Rights Crisis in Armed Conflicts: Gender Dimensions and Protection Gaps. HRW Report. pp.28-30

διατάξεων, προσαρμόζοντας το περιεχόμενό τους στην πραγματικότητα των γυναικείων αναγκών και στην πρόληψη των διακρίσεων.

2.2.2. Σύμβαση ΙΙ: Ναυτικός Πόλεμος

Ένα ακόμη κρίσιμο νομικό κείμενο στο πεδίο του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου και ειδικότερα του δικαίου των ενόπλων συγκρούσεων στον ναυτικό πόλεμο αποτελεί η Σύμβαση ΙΙ της Γενεύης του 1949, που αναφέρεται στη μέριμνα των τραυματιών, ασθενών και ναυαγών των ναυτικών ενόπλων δυνάμεων.

Η Σύμβαση αυτή θέτει το ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορά την προστασία προσώπων που δεν συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες στη θάλασσα, όπως τραυματίες, άρρωστους και ναυαγούς στρατιωτικούς, αναγνωρίζοντας τα δικαιώματά τους και εξασφαλίζοντας την ανθρώπινη μεταχείριση τους ανεξαρτήτως της πλευράς στην οποία ανήκουν[72].

Η Σύμβαση ΙΙ ουσιαστικά συμπληρώνει την Σύμβαση Ι περί των τραυματιών και ασθενών στην ξηρά, εστιάζοντας στην ειδική φύση των ναυτικών επιχειρήσεων, όπου η μορφή και οι κίνδυνοι διαφέρουν σημαντικά. Μία από τις κύριες καινοτομίες της Σύμβασης αφορά τη θεσμοθέτηση της υποχρέωσης διάσωσης και περίθαλψης των ναυαγών και τραυματιών των εμπόλεμων μερών[73]. Παράλληλα, η Σύμβαση προβλέπει χωρίς διακρίσεις προστασία του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, πλοίων και εγκαταστάσεων που παρέχουν ανθρωπιστική βοήθεια[74].

Στα πλαίσια των ιδιαιτεροτήτων των επιχειρήσεων που εξελίσσονται στη θάλασσα, όπως προαναφέρθηκε, η Σύμβαση ΙΙ προβλέπει την προστασία των νοσοκομειακών πλοίων από εχθρικές επιθέσεις εφόσον φέρουν τα κατάλληλα διακριτικά και υπό την

---

[72] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross. https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380

[73] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross.[Art. 12] https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380

[74] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross.[Art. 18; Art. 20] https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380

προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την παροχή βοήθειας [75] . Επιπλέον, τα κράτη οφείλουν να επιτρέπουν την ελεύθερη διέλευση των πλοίων αυτών, ακόμα και σε εχθρικά ύδατα[76].

Η Σύμβαση δεν αναφέρεται μόνον σε ιατρικά ζητήματα αλλά επεκτείνεται και σε διατάξεις για τους ναυτικούς που έχουν παγιδευτεί ή αιχμαλωτιστεί, εξασφαλίζοντας το σεβασμό της ζωής και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ακόμη και υπό δυσμενείς συνθήκες[77].

Η Σύμβαση ΙΙ της Γενεύης ομολογουμένως αποτελεί θεμέλιο λίθο για την προστασία των ατόμων στον ναυτικό πόλεμο, με ρυθμίσεις που καθορίζουν τις υποχρεώσεις όλων των εμπλεκομένων κρατών. Ωστόσο, η προσαρμογή και ερμηνεία της Σύμβασης, όσον αφορά τη νομολογία του Διεθνούς δικαίου, θα πρέπει να γίνεται ακολουθώντας τις νέες εξελίξεις στο πεδίο του ναυτικού πολέμου, όπως για παράδειγμα πρόβλεψη για τη χρήση μη επανδρωμένων συστημάτων που απαιτούν εκ νέου ανάγνωση των αρχών της Σύμβασης[78].

Τέλος, αν και η διαχρονική αξία της Σύμβασης παραμένει αδιαμφισβήτητη για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και της αξιοπρέπειας σε συγκρούσεις στη θάλασσα, διαπιστώνεται η απουσία ειδικών διατάξεων και αναφορών που σχετίζονται με το φύλο, παράγοντα που εξετάζουμε στην παρούσα διατριβή.

2.2.3. Σύμβαση ΙΙΙ: Αιχμάλωτοι Πολέμου

Η Σύμβαση ΙΙΙ της Γενεύης, γνωστή και ως η Σύμβαση για τη Μεταχείριση των Αιχμαλώτων Πολέμου, αποτελεί θεμελιώδες κείμενο του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, που καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων μερών

[75] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross.[Art. 22; Art 25] https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380
[76] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross.[Art. 18] https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380
[77] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. International Committee of the Red Cross.[Art. 14] https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/380
[78]Sassòli, M., 2019. International Humanitarian Law: Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare. Edward Elgar Publishing. pp.629-635

σε ένοπλες συγκρούσεις αναφορικά με τα πρόσωπα που έχουν συλληφθεί και χαρακτηριστεί ως αιχμάλωτοι πολέμου. Οι διατάξεις της Σύμβασης διασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την ασφάλεια και τη δίκαιη μεταχείριση των αιχμαλώτων[79].

Σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να αναφερθούμε στις βασικές αρχές και στις κυριότερες διατάξεις της Σύμβασης ΙΙΙ της Γενεύης, εστιάζοντας στις έννοιες και τους κανόνες που διασφαλίζουν την προστασία των αιχμαλώτων πολέμου, υπό το πρίσμα της σύγχρονης νομικής επιστήμης και της διεθνούς νομολογίας.

Οριοθετώντας το ιστορικό πλαίσιο, η τρίτη Σύμβαση της Γενεύης υιοθετήθηκε το 1949 ως αποτέλεσμα της ανάγκης επικαιροποίησης και επέκτασης των κανόνων που είχαν τεθεί από τις δύο πρώτες Συμβάσεις, καθώς και άλλων διεθνών ρυθμίσεων που προέβλεπαν τη μεταχείριση των αιχμαλώτων πολέμου. Η Σύμβαση αυτή δεσμεύει τα συμβαλλόμενα κράτη, και ειδικότερα τους κρατικούς ή μη κρατικούς οργανισμούς που συμμετέχουν σε ένοπλες συγκρούσεις, να εφαρμόζουν τις διατάξεις της ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει επίσημη πολεμική κατάσταση[80].

Σύμφωνα με την Σύμβαση, αιχμάλωτοι πολέμου ορίζονται τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων των εμπόλεμων πλευρών καθώς και ορισμένες άλλες κατηγορίες προσώπων, όπως το ιατρικό και θρησκευτικό προσωπικό που συνοδεύουν τις δυνάμεις, και όσοι έχουν φυλακιστεί διότι συμμετείχαν σε εχθροπραξίες[81]. Η κατηγοριοποίηση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων που προβλέπονται, και εξασφαλίζει με σαφήνεια τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των αιχμαλώτων[82].

Η Σύμβαση υποχρεώνει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να μεταχειρίζονται τους αιχμαλώτους με σεβασμό και ανθρωπιά, απαγορεύοντας αυστηρά κάθε μορφή βασανιστηρίων, αποτρόπαιας ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, καθώς και κάθε

---

[79] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.International Committee of the Red Cross.
[80]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. ΠάντειοΠανεπιστήμιο. σσ.52-55.
[81] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.International Committee of the Red Cross. [Art. 4; Art. 5].
[82]Mastakas. (2023). Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σσ.50-55.

διάκριση βάσει φυλής, φύλου, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών πεποιθήσεων[83]. Παράλληλα, οι αιχμάλωτοι έχουν δικαιώματα που αφορούν την υγεία, τη φιλοξενία, την επικοινωνία με το εξωτερικό και τους εκπροσώπους των διεθνών οργανισμών, όπως ο Ερυθρός Σταυρός[84].

Άλλα δικαιώματα που διατηρούν οι αιχμάλωτοι πολέμου είναι το δικαίωμα στην ειρηνική ζωή, προστασία από κακομεταχείριση και μυστικότητα ατομικών δεδομένων. Παράλληλα όμως έχουν και κάποιες υποχρεώσεις όπως η τήρηση των κανόνων κράτησής τους και η μη συμμετοχή σε εχθροπραξίες κατά τη διάρκεια αυτής[85]. Η ενσωμάτωση αυτών των κανόνων στα εθνικά νομικά συστήματα ενισχύει τον θεσμό της νομιμότητας και της προστασίας κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων [86].

Η Σύμβαση προβλέπει αυστηρά μέτρα και διαδικασίες για τη σύλληψη, κράτηση και απελευθέρωση των αιχμαλώτων, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης ειδικού αρχείου και της επικοινωνίας με διεθνείς οργανισμούς[87]. Σκοπός των μέτρων αυτών είναι η αποτροπή εξαφανίσεων, κακομεταχείρισης και παράνομης κράτησης, με διατάξεις που υποστηρίζει και η σύγχρονη νομολογία[88].

Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει στον ρόλο που διαδραματίζει το φύλο στη μεταχείριση των αιχμαλώτων πολέμου. Αν και η Σύμβαση δεν εστιάζει ρητώς στις διαφορές φύλου, η σύγχρονη νομική θεωρία και πρακτική επισημαίνουν την ανάγκη για ιδιαίτερη προστασία των γυναικών αιχμαλώτων, οι οποίες συχνά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερους κινδύνους, όπως σεξουαλική βία και κακομεταχείριση, γεγονός που επιτάσσει προσαρμογή των προληπτικών και κυρωτικών μέτρων[89].

---

[83] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.International Committee of the Red Cross. [Art. 13].
[84]Best, G. (1994). War and Law Since 1945. pp.220-225.
[85] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.International Committee of the Red Cross. [Art. 14].
[86]Mastakas. (2023). Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. σσ.57-62.
[87] International Committee of the Red Cross. (1949). Geneva Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.International Committee of the Red Cross. [Art. 25; Art. 41].
[88] EUR-Lex. (2013). *Collection of case law: Detention, treatment, and release of prisoners of war*. European Union. pp.30-35. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013H0681
[89]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. Πάντειο Πανεπιστήμιο. σσ.54-57.

Παρά την ισχύουσα νομική προστασία, η εφαρμογή της Σύμβασης ΙΙΙ της Γενεύης αντιμετωπίζει προκλήσεις λόγω της φύσης των σύγχρονων ασύμμετρων συγκρούσεων. Η συνεχής ανάγκη για εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των εμπλεκομένων μερών σε σχέση με τα δικαιώματα των αιχμαλώτων αλλά και η προσαρμογή των μέτρων στις νέες μορφές συγκρούσεων αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την αποτελεσματική προστασία τους[90].

2.2.4. Σύμβαση IV: Προστασία Αμάχων

Η Σύμβαση IV της Γενεύης για την Προστασία των Αμάχων σε Περίοδο Πολέμου σχεδιάστηκε για να προστατεύει τα δικαιώματα και την ασφάλεια των αμάχων κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων. Θεσπίστηκε το 1949, μετά τις φρικαλεότητες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, για την κάλυψη της ανάγκης για αυστηρότερη προστασία των μη μαχόμενων πολιτών που έχουν υποστεί τις συνέπειες των πολεμικών συγκρούσεων[91].

Η Σύμβαση IV βασίζεται σε θεμελιώδεις ανθρωπιστικές αρχές όπως η διασφάλιση της αξιοπρέπειας της ανθρώπινης ζωής, ο διαχωρισμός ανάμεσα σε μαχητές και άμαχους, και η αναλογικότητα στην εφαρμογή βίας. Απευθύνεται σε πληθυσμούς που δεν συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες ή που έχουν αποσυρθεί από αυτές (τραυματίες, αιχμάλωτοι κ.ά.) απαγορεύοντας κάθε μορφή βίας και εκμετάλλευσης εις βάρος τους[92].

Η Σύμβαση καθορίζει ως άμαχο κάθε πρόσωπο που δεν λαμβάνει άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες απολαμβάνοντας ειδικής προστασίας από κάθε μορφή επίθεσης και βίας. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται απαγορεύσεις όπως η χρήση αμάχων ως

---

[90]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. ΠάντειοΠανεπιστήμιο. σσ.45.
[91] United Nations. (1949). *Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (Geneva, 12 August 1949).* UN Treaty Series, Vol. 75, p. 287. Retrieved from https://treaties.un.org/doc/Treaties/1949/08/19490812%2008-07%20PM/Ch_IV_03p.pdf
[92]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. ΠάντειοΠανεπιστήμιο. σσ.8.

ανθρώπινων ασπίδων, βασανιστήρια, απαγωγές, εκτελέσεις χωρίς δίκη, και άλλες[93]. Επιπλέον, διευκρινίζει τη βασική υποχρέωση των κρατών και των εμπλεκόμενων μερών να παρέχουν στους αμάχους ασφάλεια, διατροφή, ιατρική περίθαλψη, και γενική φροντίδα κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης[92].

Το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης IV περιλαμβάνει όλες τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ κρατών, καθώς και τις περιπτώσεις μερικής ή ολικής κατοχής. Η προστασία των αμάχων, ισχύει ανεξάρτητα από την επίσημη ή μη κήρυξη πολέμου, καλύπτοντας και καταστάσεις αστάθειας, διασφαλίζοντας έτσι ένα ευρύ νομικό πλαίσιο προστασίας[94].

Τα κράτη που εμπλέκονται σε ένοπλες συγκρούσεις έχουν νομικές υποχρεώσεις, όπως η αποτροπή βίας εις βάρος των αμάχων, η τιμωρία των παραβατών των διατάξεων και η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς για την προστασία και ασφάλεια των πληθυσμών. Η Σύμβαση ενσωματώνει στοιχεία όπως την απαγόρευση προσβολής μη στρατιωτικών στόχων και η υποχρέωση για διασφάλιση ανθρωπιστικής βοήθειας[95].

Αν και η Σύμβαση IV δεν αφορά αποκλειστικά το φύλο, η εφαρμογή της δείχνει ιδιαίτερη μέριμνα για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι γυναίκες και τα παιδιά, που υφίστανται ειδικές μορφές καταπίεσης σε ένοπλες συρράξεις. Η διεθνής νομική βιβλιογραφία υπογραμμίζει την ανάγκη για μια προσέγγιση ελεύθερη με βάση το φύλο όσον αφορά την επιβολή της προστασίας των αμάχων, καθώς οι γυναίκες συχνά γίνονται θύματα σεξουαλικής και έμφυλης βίας στις συγκρούσεις[96].

Πρωτεύοντα ρόλο στην εφαρμογή της Σύμβασης, έχουν οι διεθνείς οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ και ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, που λειτουργούν ως επιτηρητές της συμμόρφωσης και συνεργάζονται με κράτη για την προστασία των αμάχων. Οι

---

[93] International Committee of the Red Cross. (1949). Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (Geneva, 12 August 1949),[Art. 3; Art. 4; Art.27; Art.51(7)]. ICRC Treaties & Commentaries. Retrieved from https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949

[94]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. ΠάντειοΠανεπιστήμιο. σ.13.

[95] International Committee of the Red Cross (ICRC). (1949). Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (Geneva, 12 August 1949). [Art. 142; Art. 146]

[96] International Committee of the Red Cross. (n.d.). *Protected persons: Women.* Retrieved from https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-women

οργανισμοί αυτοί, υποστηρίζουν επίσης την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και την αποκατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων μετά τη λήξη των συγκρούσεων[97].

Παρά τα ισχυρά νομικά της θεμέλια, η Σύμβαση IV αντιμετωπίζει προκλήσεις στην υλοποίησή της κυρίως λόγω της πολυπλοκότητας των σύγχρονων συγκρούσεων, όπου η γραμμή ανάμεσα σε μαχητές και αμάχους συχνά δεν είναι εύκολα διακριτή. Η ανάγκη για συνεχή ενίσχυση της συμμόρφωσης και για καινοτομίες στην προώθηση του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου παραμένει επίκαιρη[98].

2.2.5. Ανάλυση Πρωτοκόλλων Ι (1977), ΙΙΙ (2005) και συγκριτική αξιολόγηση με τις συμβάσεις της Γενεύης

Τα Πρωτόκολλα Ι (1977) και ΙΙΙ (2005) αποτελούν σημαντικές προσθήκες στο νομικό πλαίσιο των Συμβάσεων της Γενεύης του 1949 και επιδιώκουν να ενισχύσουν την προστασία των θυμάτων των ένοπλων συγκρούσεων, ενσωματώνοντας ειδικές διατάξεις σχετικά με το φύλο, κυρίως σε σχέση με τις γυναίκες, αλλά και με μια ευρύτερη θεώρηση του φύλου και της κοινωνικής του διάστασης[99].

Το Πρωτόκολλο Ι θεσπίστηκε το 1977, επιδιώκοντας να συμπληρώσει και να ενισχύσει τις διατάξεις των Συμβάσεων της Γενεύης για τις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις, όσον αφορά τον άμαχο πληθυσμό και άλλες ευάλωτες ομάδες. Το άρθρο 76 του Πρωτοκόλλου Ι προβλέπει ειδική προστασία για τις γυναίκες, απαιτώντας να τους δείχνεται ιδιαίτερος σεβασμός και να προστατεύονται από βιασμούς, εξαναγκαστική πορνεία και οποιαδήποτε άλλη μορφή ανάρμοστης επίθεσης. Παρά το γεγονός ότι αναφέρεται κυρίως στις γυναίκες, η γλώσσα του Πρωτοκόλλου χρησιμοποιεί έννοιες όπως η «αξιοπρέπεια», με σκοπό να

---

[97] Giladi, R., & Ratner, S. R. (2015). The role of the International Committee of the Red Cross. In A. Clapham, P. Gaeta, & M. Sassòli (Eds.), The 1949 Geneva Conventions: A Commentary (pp. 525-548). OxfordUniversityPress. p.540-545

[98]Παπαχρήστου, Ε. (2025). Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή. ΠάντειοΠανεπιστήμιο. σ.46.

[99] Bellal, A., & Casey-Maslen, S. (2022). The Additional Protocols to the Geneva Conventions in Context. Oxford University Press. p. 41-50.

συμπεριλαμβάνεται η ευρύτερη προστασία πέραν της βιολογικής διάστασης του φύλου[100].

Ωστόσο, οι διατάξεις του Πρωτοκόλλου Ι, όπως και των Συμβάσεων της Γενεύης γενικότερα, παρουσιάζουν παραδοσιακά στερεότυπα τοποθετώντας συχνά τις γυναίκες στον ρόλο των θυμάτων ή μητέρων, με το νομικό πλαίσιο να μην αναγνωρίζει τον ρόλο τους ως ενεργών συμμετεχόντων σε εχθροπραξίες ή ως φορέων δικαιωμάτων πέρα από την προστασία λόγω φύλου[101].

Το Πρωτόκολλο ΙΙΙ,θεσπίστηκε το 2005 και είναι αρκετά περιορισμένο σε εύρος. Αφιερώνεται κυρίως στην ενίσχυση της προστασίας των ιατρικών υπηρεσιών και του προσωπικού σε ένοπλες συγκρούσεις. Αν και δεν περιέχει ειδικές διατάξεις που αφορούν το φύλο, συμπληρώνει τις γενικές αρχές των Συμβάσεων και των Πρωτοκόλλων Ι και ΙΙ, που περιλαμβάνουν αρχές προστασίας για τους ευάλωτους πληθυσμούς, μεταξύ των οποίων και οι γυναίκες[102].

Προχωρώντας σε μια συγκριτική αξιολόγηση, οι Συμβάσεις αποτελούν τη βασική διεθνή συνθήκη που θεσπίζει το δίκαιο της ένοπλης σύρραξης. Στοχεύουν στην προστασία των τραυματιών και ασθενών στρατιωτών, ναυαγών, αιχμαλώτων πολέμου και αμάχων. Στο ζήτημα του φύλου, οι Συμβάσεις ενσωματώνουν βασικές διατάξεις προστασίας, τόσο γενικής όσο και ειδικής φύσης, όπως για παράδειγμα προβλέψεις για τις γυναίκες που είναι εγκυμονούσες ή θηλάζουν (άρθρο 12(4) Πρωτοκόλλου Ι), και προστασία κατά της σεξουαλικής βίας (άρθρο 27 της Τέταρτης Σύμβασης). Το νομικό πλαίσιο απαγορεύει ρητά τις δυσμενείς διακρίσεις με βάση το φύλο, αναδεικνύοντας τη μη διακριτική προστασία (CommonArticle 3).

---

[100] International Committee of the Red Cross. (2007). International humanitarian law and gender: Report of the international expert meeting, Stockholm, Sweden, 4–5 October 2007. p. 15. Retrieved from https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ihl_and_gender.pdf

[101] Swedish Ministry for Foreign Affairs. (2007). International humanitarian law and gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden, 4-5 October 2007. Stockholm: Swedish Ministry for Foreign Affairs. p.5, p.13

[102] International Committee of the Red Cross. (2012, March). *Respecting and protecting health care in armed conflicts and in situations not covered by international humanitarian law* (Fact sheet). International Committee of the Red Cross. pp. 2-3.
Retrieved from https://www.icrc.org/sites/default/files/document/file_list/health-care-law-factsheet-icrc-eng.pdf

Ωστόσο, αγνοείται σε σημαντικό βαθμό η κοινωνική διάσταση του φάσματος των φύλων. Η νομοθεσία παραμένει βιολογικά προσανατολισμένη στο φύλο (sex), χωρίς να αναλαμβάνει πλήρως την έννοια του κοινωνικού φύλου (gender), και υποεκτιμά ή αγνοεί τα θύματα σεξουαλικής βίας που δεν είναι γυναίκες, όπως οι άνδρες και τα άτομα με διαφορετικά φύλα[103]

Η διαφορά του Πρωτοκόλλου Ι σε σχέση με τις Συμβάσεις και το Πρωτόκολλο ΙΙΙ εντοπίζεται στην προσπάθεια εισαγωγής πιο ρητών και εκσυγχρονισμένων όρων για την προστασία των θυμάτων σε διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις, στοχεύοντας να εξαλείψει τα στερεότυπα. Παρόλα αυτά, οι νομικές ρυθμίσεις παραμένουν λιγότερο ευαίσθητες στις σύγχρονες έννοιες του φύλου, όπως αυτές αναπτύσσονται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[104].

2.3. Προκλήσεις και εξελίξεις στο νομικό πλαίσιο του Ανθρωπιστικού Δικαίου για την προστασία του Φύλου

Το Ανθρωπιστικό Δίκαιο, ως ένα πεδίο νομικών κανόνων που διέπει τη συμπεριφορά σε καταστάσεις ένοπλων συρράξεων, βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπο με πολλές προκλήσεις ως προς την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Καθώς οι βασικές διεθνείς συμβάσεις περιγράφουν το φύλο κυρίως με όρους αμιγώς βιολογικούς, προκύπτει ένα βασικό σημείο αντιπαράθεσης με τη σύγχρονη αντίληψη της ταυτότητας φύλου, η οποία αναγνωρίζει πολυπλοκότερες και μη δυϊκές εκφάνσεις [105]. Το παρόν υποκεφάλαιο εστιάζει στις κυριότερες προκλήσεις που αναδύονται από αυτή τη θεώρηση, τις τρέχουσες εξελίξεις και την επείγουσα ανάγκη για νομοθετική και ερμηνευτική αναθεώρηση των υφιστάμενων νομικών πλαισίων.

Αυτή η αντίληψη που αφορά το φύλο, αν και κατανοητή στο πλαίσιο της ιστορικής συγκυρίας σύνταξης των σχετικών συμβάσεων, έρχεται πλέον σε σύγκρουση με τον

---

[103] International Committee of the Red Cross. (2007). International humanitarian law and gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden, 4–5 October 2007. International Committee of the Red Cross. pp. 1, 4-5, 9.
Retrieved from https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ihl_and_gender.pdf

[104] International Committee of the Red Cross. (2007). International humanitarian law and gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden, 4–5 October 2007. International Committee of the Red Cross. pp. 4, 6, 9.

[105] Charlesworth, H. (2016). *Gender and international law.* In J. Steans & D. Tepe-Belfrage (Eds.), *Handbook on Gender in World Politics* (pp.137–144). Edward Elgar Publishing. p. 138-140.

σύγχρονο νομικό και κοινωνικό τρόπο προσέγγισης της «ταυτότητας φύλου», που λαμβάνει υπόψη την αυτοαντίληψη και τις κοινωνικές διαστάσεις πέραν του βιολογικού σώματος [106]

Η ισχύουσα νομοθεσία δεν αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των ταυτοτήτων φύλου, όπως οι τρανς ή μη δυαδικές ταυτότητες, γεγονός που δημιουργεί κενά προστασίας και πρακτικές δυσκολίες στην εφαρμογή των ανθρωπιστικών κανόνων σε αυτούς τους πληθυσμούς. Το νομικό σύστημα αδυνατεί να παράσχει επαρκή εργαλεία για την αναγνώριση και προστασία αυτών των ατόμων, εγείροντας το ζήτημα της αναθεώρησης των διεθνών συμβάσεων ώστε να υπερβούν το περιορισμένο βιολογικό δίπολο[107].

Σε πρόσφατες αποφάσεις διεθνών ποινικών δικαστηρίων, όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ), καταγράφονται προσπάθειες ένταξης της διάστασης φύλου στην αξιολόγηση εγκλημάτων, με έμφαση στην καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών και, πιο περιορισμένα, κατά των ανδρών[108]. Παράλληλα, ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός (ICRC) έχει προχωρήσει σε ερμηνευτικές παρεμβάσεις που επικαιροποιούν την προσέγγιση για τα δικαιώματα των γυναικών συγκριτικά με τις παραδοσιακές διατάξεις [109].

Η αποκλειστική εστίαση ωστόσο στη βιολογική διάσταση και η αδυναμία συνταγματικής επανεξέτασης των κειμένων καθιστούν τις δικαστικές και οργανωσιακές πρωτοβουλίες περιορισμένες. Το ζήτημα της αναθεώρησης των συμβάσεων κρίνεται ως αναγκαίο, όχι μόνο για την ένταξη των διαφορετικών

---

[106] Charlesworth, H., Chinkin, C., & Wright, S. (1991). *Feminist approaches to international law.* American Journal of International Law, 85(4), 613–645. https://doi.org/10.2307/2203269. pp. 631-640.
[107] International Committee of the Red Cross. (2022, July). Gendered impacts of armed conflict and implications for the application of international humanitarian law (V. Murphy, Draft). International Committee of the Red Cross. p. 33.
Retrieved from https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2022/07/4634_002-ebook.pdf
[108] Ní Aoláin, F. (2019). Transformative gender justice? In P. Gready& S. Robins (Eds.), *From transitional to transformative justice* (pp. 150–171). Cambridge University Press.
Retrieved from https://doi.org/10.1017/9781108606548
[109] La Vecchia, S. (2022). The protection of women and girls with disabilities in armed conflict: Adopting a gender-, age- and disability-inclusive approach to select IHL provisions. *International Review of the Red Cross*, 105(922), 161-191.
Retrieved from https://doi.org/10.1017/S1816383122000765

ταυτοτήτων φύλου, αλλά και για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της προστασίας στη σύγχρονη πραγματικότητα των ένοπλων συγκρούσεων[110].

Επίσης, τα νομικά κείμενα του Ανθρωπιστικού Δικαίου περιλαμβάνουν, με έμμεσο και διακριτικό τρόπο, στοιχεία πατριαρχικού λόγου και «σεξισμού», που αντανακλώνται στη γλώσσα και στις έννοιες που χρησιμοποιούνται. Όροι όπως «τιμή», «σεμνότητα» και «αδυναμία» προσδίδουν στη γυναικεία έναν ρόλο θύματος και προστατευόμενου, εγκλωβίζοντάς τες σε ένα στερεοτυπικό πλαίσιο. Αυτή η γλωσσική και εννοιολογική φόρτιση προβάλλει μια περιοριστική οπτική στη γυναικεία υπόσταση κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων[111].

Η στατική αυτή θεώρηση, παρά την πρόοδο σε επίπεδο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διατηρεί αναχρονιστικά πρότυπα που επηρεάζουν αρνητικά την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων. Επιπλέον, η στερεοτυπική αυτή προσέγγιση όχι μόνο περιορίζει τις δυνατότητες ουσιαστικής προστασίας, αλλά και επιτείνει τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη βία εις βάρος των γυναικών[112].

Με βάση τα προαναφερόμενα, προκύπτει η επείγουσα ανάγκη για συνολική αναθεώρηση των διεθνών συνθηκών του Ανθρωπιστικού Δικαίου, ώστε να ενσωματωθεί η πολυδιάστατη πραγματικότητα του φύλου. Η αναθεώρηση αυτή οφείλει να λάβει υπόψη τόσο την υπέρβαση του αμιγώς βιολογικού δυϊκού φύλου και την αναγνώριση των διαφορετικών ταυτοτήτων, όσο και την αποδόμηση πατριαρχικών και στερεοτυπικών εννοιών που υποβαθμίζουν τα δικαιώματα και την ελευθερία των θηλυκών, αλλά και άλλων φύλων. Οι διεθνείς οργανισμοί και κοινότητες καλούνται να προωθήσουν μια τέτοια μεταρρύθμιση, ώστε το Ανθρωπιστικό Δίκαιο να ανταποκρίνεται στις συνθήκες και απαιτήσεις των σύγχρονων ένοπλων συγκρούσεων και να προωθεί μια ισότιμη και δίκαιη προσέγγιση στο φύλο[113]

---

[110] Shepherd, L. J. Gender, Violence and Security: Discourse as Practice. Zed Books, 2008. p. 160.
[111] True, J. (2012). The Political Economy of Violence against Women. Oxford University Press pp.113-134.
[112] Charlesworth, H. (2005). Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations.Harvard Human Rights Journal, 18 (Spring), 1–18.
[113] Shepherd, L. J. Gender, Violence and Security: Discourse as Practice. Zed Books, 2008. pp. 160-164.

Κεφάλαιο 3ο: Έμφυλη διάσταση των ενόπλων συγκρούσεων

3.1. Ο ρόλος του Φύλου κατά τη σύγκρουση

Σε περιόδους ένοπλης σύγκρουσης, το φύλο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολεμικής εμπειρίας και επιδρά πολύπλευρα στις νομικές ανάγκες των θυμάτων, των θυτών και των παρατηρητών. Αν και συχνά λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά και μόνο ως μία βιολογική διάσταση, στην πραγματικότητα αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή που καθορίζει τους ρόλους, τις ευθύνες και τις εμπειρίες των ατόμων μέσα στη σύγκρουση[114]. Η ένοπλη βία και η συμμετοχή σε πολεμικά γεγονότα εκτυλίσσονται μέσα σε ένα πλαίσιο που αναπτύσσονται έμφυλες σχέσεις εξουσίας, με τους άνδρες και τις γυναίκες να βιώνουν και εκφράζουν τη σύγκρουση διαφορετικά, επηρεασμένοι από τις κοινωνικές προσδοκίες, τις πολιτισμικές αντιλήψεις για το φύλο και τα στερεότυπα που το συνοδεύουν[115].

Πιο αναλυτικά, στις ένοπλες συγκρούσεις, είθισται οι γυναίκες να γίνονται στόχος συγκεκριμένων μορφών βίας, όπως η σεξουαλική βία που χρησιμοποιείται συχνά ως όπλο πολέμου για την υποτίμηση και την αποδιοργάνωση των κοινοτήτων[116]. Επιπλέον, οι γυναίκες υφίστανται διακρίσεις αναφορικά με την πρόσβαση σε ανθρωπιστική βοήθεια και τη νομική προστασία, ενισχύοντας τον κίνδυνο κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού. Παράλληλα, στο διεθνές δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων, όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά, κατά κύριο λόγο εντοπίζονται έμφυλοι κανόνες και στερεότυπα, τα οποία καθορίζουν πρότυπα συμπεριφοράς και ρόλων που θεωρούνται «φυσιολογικοί» και οι αναμενόμενοι για άνδρες και γυναίκες σε καιρό πολέμου. Συχνά, λοιπόν, το δίκαιο παρουσιάζει τις γυναίκες κυρίως ως θύματα βίας ή ενεργούς φορείς ειρήνης, αγνοώντας τις εμπειρίες τους, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών μαχητριών ή θυμάτων πολλών μορφών βίας[117]. Από την άλλη πλευρά, οι άνδρες συχνά αντιμετωπίζονται ως μαχητές ή

---

[114] International Committee of the Red Cross (ICRC), International Humanitarian Law and Gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden (4-5 October 2007). p.8.
[115] International Committee of the Red Cross (ICRC), International Humanitarian Law and Gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden (4-5 October 2007). p.13.
[116] Stampoulidou, E. (2023). Οι προσβολές της γενετήσιας αξιοπρέπειας στις ένοπλες συγκρούσεις. ΔημοκρίτειοΠανεπιστήμιοΘράκης.σσ.23-24.
[117] Charlesworth, H. (2005). Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations. pp. 14-15. Harvard Human Rights Journal, 18 (Spring).

πιθανοί υπαίτιοι της βίας, γεγονός που επιδρά στις νομικές πρακτικές δικαιοσύνης και στην απόδοση ευθυνών[118]. Ωστόσο, η έννοια του φύλου καλύπτει ευρύτερα φάσματα ταυτοτήτων, που επιβάλλει την συμπερίληψη διαφορετικών εμπειριών, όπως τα άτομα που ανήκουν σε άλλα ταυτότητες φύλου, ή τα άτομα που βρίσκονται σε ακόμα πιο ευάλωτη θέση σε καταστάσεις συγκρούσεων[119].

Η ανάλυση του ρόλου του φύλου στις ένοπλες συγκρούσεις υπογραμμίζει την ανάγκη για μία ευαίσθητη και πολυδιάστατη προσέγγιση από το διεθνές δίκαιο και τις πολιτικές προστασίας. Οι νομικές ανάγκες των θυμάτων, όπως η προστασία, η αποκατάσταση και η δικαιοσύνη, απαιτούν ειδική διαχείριση ώστε να καθίσταται εφικτή η κάλυψη των διαφορετικών φυσικών, ψυχολογικών και κοινωνικών συνεπειών της έμφυλης βίας. Για παράδειγμα, οι γυναίκες μπορεί να πέσουν θύματα ομαδικού βιασμού, εξαναγκαστικής εγκυμοσύνης ή σεξουαλικής δουλείας σε ζώνες ένοπλης σύγκρουσης, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σοβαρές φυσικές και ψυχολογικές συνέπειες. Για την αντιμετώπιση αυτών των συνεπειών, το διεθνές δίκαιο απαιτεί ειδικές ρυθμίσεις προστασίας, όπως η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη και μέτρα κοινωνικής επανένταξης[120]. Παράλληλα, η πρόληψη της στρατολόγησης, η εκπαίδευση και η επιμόρφωση σχετικά με τις έμφυλες διαστάσεις της βίας αποτελούν κρίσιμα σημεία για την αποτροπή της επανάληψης και τη δημιουργία συνθηκών ειρήνης[121].

Αναφορικά με τη νομική προσέγγιση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πώς το έμφυλο κοινωνικό πλαίσιο διαμορφώνει τη δράση και τις ευθύνες των δραστών, με στόχο την αποτελεσματική και δίκαιη απονομή δικαιοσύνης. Για παράδειγμα, όπως προαναφέρθηκε, οι άνδρες συχνά θεωρούνται «φυσικοί» δράστες λόγω στερεοτύπων για την αρρενωπότητα, ενώ οι γυναίκες τείνουν να εμφανίζονται κυρίως ως θύματα. Αυτό έχει άμεση επίπτωση στην απονομή δικαιοσύνης καθώς οι γυναίκες που

---

[118] Moser, C. O. N., & Clark, F. (Eds.). (2001). Victims, Perpetrators or Actors? Gender, Armed Conflict and Political Violence. p.3. Zed Books.
[119]Frerks, G., & Ypeij, A. (Eds.). (2014). Gender and Conflict: Embodiments, Discourses and Symbolic Practices. pp.1-2, 23-25. Routledge.
[120] Chan, A., & Parpart, J. L. (2010). Gender Violence, Gender Politics: The Politics of Women's Rights in Conflict and Post-Conflict Settings.pp.45-49, 85-87.Palgrave Macmillan.
[121] United Nations. (2006). World Youth Report 2005: Gender dimensions of youth affected by armed conflict (pp. 144-192). United Nations.

συμμετέχουν ενεργά σε ένοπλες ομάδες μπορεί να αντιμετωπιστούν με αδικαιολόγητη επιείκεια, ενώ για τους άνδρες που βιάζουν ή ασκούν βία μπορεί να υπάρξει θεώρηση των πράξεων αυτών ως συνυφασμένες με το ρόλο τους, μειώνοντας την ποινική τους ευθύνη[122]. Στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα (ICTR), αναγνωρίστηκε ότι οι γυναίκες μπορούσαν να είναι δράστριες ομαδικού βιασμού και άλλων εγκλημάτων, αλλά η αξιολόγηση των ευθυνών τους λάμβανε υπόψη την έμφυλη δυναμική και τα κοινωνικά πλαίσια της σύγκρουσης[123].

Τέλος, καθοριστικής σημασίας είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παρατηρητών καθώς και της διεθνούς κοινότητας για τις έμφυλες συνέπειες της σύγκρουσης, η οποία θα αποβλέπει στην υποστήριξη πολιτικών που προωθούν την ισότητα και τη χειραφέτηση των πιο ευάλωτων ομάδων[124]. Η αναγνώριση του φύλου ως κεντρικού παράγοντα στις ένοπλες συγκρούσεις συμβάλλει σημαντικά στην κατανόηση των μηχανισμών της βίας και στην υιοθέτηση πιο ολιστικών και αποτελεσματικών στρατηγικών αντιμετώπισης και αποκατάστασης και στη διαμόρφωση προσαρμοσμένων νομικών μέτρων[125].

3.2. Παραδείγματα έμφυλης βίας σε σύγχρονες συγκρούσεις (Γιουγκοσλαβία, Ρουάντα, Συρία, Υεμένη)

Χαρακτηριστικά παραδείγματα όπου η έμφυλη βία χρησιμοποιήθηκε συστηματικά και στρατηγικά και διαμόρφωσε όχι μόνο την εμπειρία των θυμάτων αλλά και τις αντίστοιχες νομικές απαιτήσεις, μπορούν να εντοπιστούν στην αντίστοιχη βιβλιογραφία. Πιο αναλυτικά, στη σύγκρουση στη Γιουγκοσλαβία την περίοδο 1992-1995, η σεξουαλική βία αποτέλεσε κεντρικό όπλο πολέμου, ιδιαίτερα στα στρατόπεδα κράτησης της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Σύμφωνα με την έκθεση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών, χιλιάδες γυναίκες, ηλικίας από 5 έως 81 ετών,

---

[122] De Brouwer, A.-M., & Ruiz, L. (2019). Male victims and female perpetrators of sexual violence in conflict (in S. Mouthaan & O. Jurasz (Eds.), Gender and War. Cambridge University Press, p. 456.
[123]Ferizović, J. (2020). The Case of Female Perpetrators of International Crimes. *European Journal of International Law*, 31 (2), 455-488. pp.484-485.
[124]nternational Committee of the Red Cross. (2022). Gendered impacts of armed conflicts and implications for the application of international humanitarian law (Report Ref. 4634). Geneva: ICRC. pp.5-10.
[125]Gizelis, T.-I. (2018). Systematic study of gender, conflict, and peace. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy, 24*(4). pp. 15-17.

υπέστησαν βιασμούς και βασανιστήρια τόσο από στρατιώτες όσο και από δυνάμεις ασφαλείας και παραστρατιωτικές ομάδες[126]. Η χρήση βιασμών ως οργανωμένης τακτικής είχε ως στόχο την τρομοκράτηση, την ταπεινωτική υποταγή και τις εθνοκαθάρσεις, καθιστώντας το γυναικείο σώμα πεδίο μάχης και συλλογικής καταστροφής[127]. Η απόφαση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία θεώρησε για πρώτη φορά τον βιασμό ως μορφή βασανιστηρίου και έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, επισημαίνοντας τη βαρύτητα αυτής της έμφυλης διάστασης του πολέμου [128].

Κατά τη γενοκτονία στη Ρουάντα το 1994, υπάρχουν αναφορές για περίπου 250.000 γυναικών Τούτσι στις οποίες ασκήθηκε σεξουαλική βία, όπως βιασμοί, ομαδικοί βιασμοί, καταναγκαστικοί γάμοι και σεξουαλική σκλαβιά. Αυτή η μορφή βίας χρησιμοποιήθηκε για την υποβάθμιση της κοινωνικής θέσης των γυναικών, τη διάλυση οικογενειακών δομών και την εξόντωση μιας ολόκληρης εθνοτικής ομάδας. Τα θύματα υπέστησαν σοβαρές σωματικές και ψυχικές βλάβες, ενώ η κοινωνική τους περιθωριοποίηση επιδεινώθηκε λόγω του στιγματισμού [129]. Η αντιμετώπιση της νομικής αυτής διάστασης αποτέλεσε πρόκληση, καθώς οι προσπάθειες απόδοσης δικαιοσύνης και αποκατάστασης έλαβαν χώρα σε ένα πλαίσιο βαθιάς κοινωνικής φόρτισης και εκτεταμένου στιγματισμού των θυμάτων. Η απόδοση δικαιοσύνης μέσω του International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR) υπήρξε κρίσιμη, καθώς αναγνώρισε τη σεξουαλική βία ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και ως εργαλείο γενοκτονίας, παρέχοντας νομικό πλαίσιο για την ποινική δίωξη των δραστών. Παράλληλα, οι διαδικασίες του ICTR ανέδειξαν την ανάγκη για συνοδευτικά μέτρα

---

[126] Human Rights Watch. (2002). Hopes Betrayed: Trafficking of Women and Girls to Post-Conflict Bosnia and Herzegovina. New York: Human Rights Watch. p.1.
[127] United Nations Security Council. (1994, May 27). Report of the Commission of Experts on violations in the Former Yugoslavia (S/1994/674). United Nations. p.1.
[128] International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. (2002, June 12, §§ 149-151). *Prosecutor v. Kunarac, Kovač & Vuković*, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, Appeals Chamber.
[129] Human Rights Watch. (2004, September 30). Rwanda: Struggling to Survive – Barriers to Justice for Rape Victims in Rwanda. Human Rights Watch. pp. 4-7.
Retrieved from https://www.hrw.org/report/2004/09/30/struggling-survive/barriers-justice-rape-victims-rwanda.

προστασίας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των θυμάτων, ώστε η νομική αναγνώριση να συνοδεύεται από ουσιαστική αποκατάσταση[130].

Στις σύγχρονες συγκρούσεις της Συρίας και της Υεμένης, η έμφυλη βία συνεχίζεται και αυξάνεται ραγδαία, με εκατομμύρια γυναίκες και κορίτσια να υφίστανται σεξουαλική, ψυχολογική και σωματική βία, εκμετάλλευση, παιδικούς γάμους, και περιορισμούς στην ελευθερία και την πρόσβαση σε πόρους. Στη Συρία, η συνεχιζόμενη ένοπλη σύρραξη έχει εκτοπίσει εκατομμύρια, ενώ η βία εναντίον γυναικών έχει γίνει καθημερινό φαινόμενο, με καταγγελίες για σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση σε προσφυγικούς καταυλισμούς[131]. Η Υεμένη βιώνει μια παρόμοια κρίση, με την έμφυλη βία να επηρεάζει πάνω από 6 εκατομμύρια γυναίκες και κορίτσια[132]. Οι συχνότερες παραβάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναφέρονται περιλαμβάνουν την παιδική εργασία, την κακοποίηση και την εκτεταμένη ψυχολογική βία, συχνά χωρίς επαρκή νομική προστασία[133]. Η έλλειψη θεσμικής ασφάλειας καθιστά δύσκολη την εφαρμογή δικαιοσύνης, επιβαρύνοντας το κοινωνικό και ατομικό τραύμα[134].

Συνολικά, τα παραπάνω παραδείγματα αναδεικνύουν την έμφυλη βία ως ένα διαρθρωτικό χαρακτηριστικό των ενόπλων συγκρούσεων, με σοβαρές συνέπειες για τη σωματική και ψυχική υγεία των θυμάτων αλλά κυρίως για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου. Η αναγνώριση αυτής της διάστασης καθιστά επιτακτική την ανάγκη για νομική προστασία με έμφυλη ευαισθησία, καθώς και για διεθνή συνεργασία στην πρόληψη, καταγραφή και νομική αντιμετώπιση των εγκλημάτων αυτών[135].

---

[130]International Criminal Tribunal for Rwanda. (n.d.). *ICTR case law – Prosecutor v. Akayesu*.
[131] United Nations Population Fund. (2024). An overview of gender-based violence in Syria (pp. 1-16). UNFPA. p.1-3, 4-5.
[132] United Nations Population Fund. (2024). UNFPA Humanitarian Response in Yemen 2024 (pp. 1-22). UNFPA Yemen. p.3-4.
[133] Human Rights Watch. (2025). *World Report 2025: Yemen* (pp. 1–40). Human Rights Watch. Retrieved from https://www.hrw.org/world-report/2025/country-chapters/yemen
[134] United Nations. (2012, December 31). Increasing women's access to justice in post-conflict societies. UN Chronicle, XLIX(4).
[135]Gizelis, T.-I. (2018). Systematic study of gender, conflict, and peace. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy, 24*(4). pp. 1-23.
Retrieved from https://doi.org/10.1515/peps-2018-0038

3.3. Βία κατά των γυναικών και κατά των ανδρών (gender–basedviolence)

Η δυναμική της έμφυλης βίας σχετίζεται με κάθε ταυτότητα φύλου στις σύγχρονες ένοπλες συγκρούσεις, υπογραμμίζοντας τις νομικές και θεσμικές ανεπάρκειες του Ανθρωπιστικού Δικαίου στον χειρισμό αυτής της πολυδιάστατης πραγματικότητας. Ο όρος gender-basedviolence (GBV), δηλαδή βία βασιζόμενη στο φύλο, περιλαμβάνει δομικές και σεξουαλικές μορφές βίας που υφίστανται τόσο γυναίκες όσο και άνδρες, καθώς και άτομα με διαφορετικές ταυτότητες φύλου, καθιστώντας απαραίτητη την υιοθέτηση μιας ευρείας και κατάλληλης νομικής προσέγγισης[136].

Παρά το γεγονός ότι οι σύγχρονες κατευθυντήριες οδηγίες διεθνών και νομικών οργανισμών αναγνωρίζουν τα περιστατικά έμφυλης βίας που υφίστανται άνδρες σε χώρους ένοπλων συγκρούσεων, το υφιστάμενο πλαίσιο του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ) παρουσιάζει σημαντικά κενά στην νομική κάλυψη αυτών των θυμάτων. Ιστορικά, οι νόμοι και οι Συμβάσεις της Γενεύης, επικεντρώθηκαν σχεδόν αποκλειστικά στην προστασία γυναικών και κοριτσιών ως θύματα σεξουαλικής βίας, με αποτέλεσμα στις σύγχρονες καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης να αντανακλούν έναν αναχρονιστικό τρόπο θεώρησης του φύλου (Akayesu, ICTR-96-4-T, 1998). Η γλώσσα που χρησιμοποιείται καθώς και οι ρυθμίσεις που προβλέπουν, προσανατολιζόμενες κυρίως σε απειλές και βλάβες κατά του «γυναικείου σώματος», προσπερνούν την πολύπλευρη φύση της βίας στην οποία υποβάλλονται άνδρες, άνδρες στρατιώτες, αιχμάλωτοι πολέμου και άτομα που ανήκουν σε διαφορετική ταυτότητα φύλου.

Η εργασία του Sivakumaran (2007) αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη νομική ανάλυση για τη σεξουαλική βία που υφίστανται άνδρες στις ένοπλες συγκρούσεις, επισημαίνοντας όχι μόνο το γεγονός της διάπραξής της αλλά και το κοινωνικό στίγμα, τις ψυχολογικές συνέπειες, και την απουσία ειδικής νομοθετικής προστασίας. Αυτή η παράμετρος είναι ενδεικτική ενός νομικού και πρακτικού κενού, με άμεσες συνέπειες στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη, την αναγνώριση των θυμάτων και τις

[136] Ní Aoláin, F., Haynes, D. F., & Cahn, N. (2011). On the Frontlines: Gender, War, and the Post-Conflict Process. Oxford University Press. pp.78-84, 131-137.

πολιτικές αποκατάστασης[137].Επιπροσθέτως, η ανάγκη μιας δικαιοσύνης που να ενσωματώνει την έμφυλη διάσταση της βίας, θα πρέπει να περιλαμβάνει την αναγνώριση της βίας κατά ανδρών και άλλων ταυτοτήτων φύλου ως βασικό στοιχείο της επανόρθωσης και ανασυγκρότησης, απορρίπτοντας τις παρωχημένες υποθέσεις και τη μονοδιάστατη ερμηνεία του φύλου[138]. Σε αυτή τη βάση, το ΔΑΔ χρήζει κριτικής για τη μη επαρκή ενσωμάτωση της σεξουαλικής και έμφυλης βίας κατά ανδρών, γεγονός που περιορίζει τη δικαιοδοτική του αποτελεσματικότητα και υπονομεύει την καθολική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δίκαιη δίκη των δραστών και τη συνολική προώθηση της ισότητας και του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας σε καταστάσεις ένοπλης σύρραξης[139].

Η αναχρονιστικότητα της γλώσσας των Συμβάσεων της Γενεύης και η περιορισμένη ερμηνεία των έμφυλων διαστάσεων υπογραμμίζεται από σύγχρονους μελετητές[140] και διεθνείς οργανισμούς που ζητούν νομικές μεταρρυθμίσεις ή τουλάχιστον μια αναθεώρηση της εφαρμογής τους υπό το πρίσμα της πολυδιάστατης έμφυλης βίας[141]. Μέχρι τότε, τα θύματα άνδρες αντιμετωπίζουν εμπόδια στην αναγνώριση και υποστήριξη, γεγονός που, πέρα από νομικές, έχει και σημαντικές κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιπτώσεις[142].

---

[137] Sivakumaran, S. (2007). *Sexual Violence against Men in Armed Conflict*. European Journal of International Law, 18(2), 253–276.
[138] Sudhakar, N., &Kuehnast, K. R. (2011). The other side of gender: Including masculinity concerns in conflict and peacebuilding. United States Institute of Peace. GSDRC Practice Paper, 1-4. Retrieved from https://gsdrc.org/document-library/the-other-side-of-gender-including-masculinity-concerns-in-conflict-and-peacebuilding/
[139] Sivakumaran, S. (2007). Sexual violence against men in armed conflict. *European journal of international law, 18*(2), 253-276. pp.265-266.
[140]van Dijk, B. (2022). Gendering the Geneva Conventions. *Human Rights Quarterly, 44*(2), 286–312. https://www.icrc.org/en/download/file/283357/biblio_2022-2.pdf
[141] International Committee of the Red Cross. (2020). Gender and international humanitarian law: A gender perspective on conflict.
[142] International Committee of the Red Cross & Norwegian Red Cross. (2022). "That never happens here": Sexual and gender-based violence against men, boys and/or including LGBTIQ+ persons in humanitarian settings [Briefing paper].

Κεφάλαιο 4ο: Διεθνείς οργανισμοί και νομικοί μηχανισμοί

4.1. Ρόλος και δράσεις διεθνών οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανισμών

Οι διεθνείς και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί (ΜΚΟ) κατέχουν κεντρική θέση στο φλέγον ζήτημα της έμφυλης διάστασης των ενόπλων συγκρούσεων, με τις δράσεις τους να είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία των θυμάτων, την πρόληψη της βίας και την προώθηση της δικαιοσύνης και της ισότητας[143]. Οι διεθνείς οργανισμοί, με επικεφαλής τα Ηνωμένα Έθνη και τους εξειδικευμένους φορείς τους, καθώς και οργανισμοί όπως η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ), διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικών και την εφαρμογή προγραμμάτων που απαντούν στις έμφυλες ανισότητες και τις συνέπειες που προκαλούνται από τις ένοπλες συγκρούσεις[144].

Η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (ΓΕΑ), που θεσμοθετήθηκε με την απόφαση 1325/2000 από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την εισαγωγή της έμφυλης διάστασης στην προσέγγιση των διεθνών οργανισμών για τις συγκρούσεις. Η Ατζέντα αυτή αναγνωρίζει τις δυσανάλογες επιπτώσεις των ενόπλων συγκρούσεων σε γυναίκες και κορίτσια, προωθώντας ταυτόχρονα τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την ειρήνη και την ασφάλεια. Παράλληλα, τονίζει την ανάγκη πρόληψης της

---

[143] International Committee of the Red Cross. (2022, March 8). *Women and armed conflict: The ICRC's experience and lessons learned [§2–3]*. ICRC.
Retrieved from https://www.icrc.org/en/document/women-conflict-and-international-humanitarian-law

[144] International Committee of the Red Cross. (2024, October 24). *Applying IHL with a gender perspective in the planning and conduct of military operations*. ICRC Humanitarian Law & Policy Blog.
Retrieved from https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2024/10/24/applying-ihl-with-a-gender-perspective-in-the-planning-and-conduct-of-military-operations

σεξουαλικής βίας και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με εξειδικευμένα μέτρα που καλύπτουν και τη στήριξη των θυμάτων[145].

Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού έχει αναπτύξει εκτενή δράση για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας σε κατάσταση ένοπλης σύγκρουσης, θέτοντας στο επίκεντρο την προστασία του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας ανεξάρτητα από φύλο, φυλή ή θρησκεία. Η ΔΕΕΣ συμμετέχει ενεργά με τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις ένοπλες δυνάμεις και άλλους εμπλεκόμενους, τα οποία στοχεύουν στην ενίσχυση της κατανόησης των κανόνων προστασίας των θυμάτων και να μειώσει τα περιστατικά σεξουαλικής και έμφυλης βίας [146] . Επιπλέον, παρακολουθεί και καταγράφει περιστατικά παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εμπόλεμες ζώνες, παρέχοντας τεκμηρίωση για διεθνείς δίκες και μηχανισμούς λογοδοσίας[147].

Οι ΜΚΟ παίζουν επίσης καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή των πολιτικών προστασίας και στην παροχή των απαραίτητων υπηρεσιών υποστήριξης σε θύματα έμφυλης βίας, συχνά συμπληρώνοντας το έργο των διεθνών οργανισμών. Οργανώσεις όπως η HumanRightsWatch, AmnestyInternationalκαι Women'sInternationalLeagueforPeaceandFreedom ασκούν πολιτική πίεση, προσφέρουν τεκμηριωμένη πληροφόρηση καθώς και άμεση βοήθεια σε τοπικό επίπεδο[148]. Οι οργανώσεις αυτές έχοντας ως βασικό εργαλείο την έρευνα και την εκπροσώπηση θυμάτων σε διεθνείς δικαστικούς φορείς, συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας και στην προώθηση μεταρρυθμίσεων των νομικών πλαισίων[149].

---

[145] United Nations Security Council. (2000, October 31). Resolution 1325 (2000) on Women, Peace and Security[S/RES/1325, Par. 1, 8(b), 10, 11]. United Nations.
[146] International Committee of the Red Cross. (2024, March 22). International humanitarian law and a gender perspective in the planning and conduct of military operations [Policy paper]. ICRC.
[147] International Committee of the Red Cross. (n.d.). Punishing violations: Monitoring and accountability under international humanitarian law. p. 3. ICRC.
[148] Human Rights Watch. (2023, December 12). Investigating sexual and gender-based violence in conflict. HRW.
[149] Amnesty International. (2023). Amnesty International report 2022/23: The state of the World's human rights.

Παράλληλα, αναπτύσσονται συνεργασίες διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ με εθνικές κυβερνήσεις. Οι συνεργασίες αυτές στοχεύουν στην ανάπτυξη εθνικών σχεδίων δράσης που ενσωματώνουν την έμφυλη οπτική στις πολιτικές ειρήνης και ασφάλειας, όπως φαίνεται στην περίπτωση της Ελλάδας (Εθνικό Σχέδιο Δράσης, 2023). Πιο αναλυτικά, το εθνικό σχέδιο δράσης περιλαμβάνει μέτρα πρόληψης, προστασίας, ιατρικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, ενώ προβλέπει και την ενδυνάμωση των γυναικών ώστε να εμπλέκονται σε θέσεις λήψης αποφάσεων, προκειμένου να προωθηθεί μια βιώσιμη ειρήνη και κοινωνική συνοχή[150].

Παρά τις σημαντικές δράσεις που περιγράφηκαν, δεν παύουν να παρατηρούνται δυσκολίες στην εφαρμογή τους, όπως για παράδειγμα η δυσκολία υλοποίησης και παρακολούθησης των διεθνών συμφωνιών. Ένα ακόμα συχνά αναφερόμενο πρόβλημα είναι οι πολιτικές παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο που συχνά υπονομεύουν την ουσιαστική εφαρμογή τους και τέλος τα περιορισμένα κονδύλια για την αντιμετώπιση περιπτώσεων έμφυλης βίας σε ζώνες συγκρούσεων. Η ανάγκη για συνεχή ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου, ο συντονισμός μεταξύ διεθνών, περιφερειακών και τοπικών φορέων, καθώς και η ενσωμάτωση νέων ταυτοτήτων φύλου στις πολιτικές, αποτελούν καίρια ζητήματα για το μέλλον[151].

Εν κατακλείδι, ο ρόλος των διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ είναι αδιαμφισβήτητος όσον αφορά την προάσπιση των βασικών δικαιωμάτων στην ένοπλη σύγκρουση, με ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση και δράση για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας. Η πρόκληση της επόμενης δεκαετίας παραμένει η πλήρης ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλα τα επίπεδα πολιτικής, νομικής και εφαρμοστικής πρακτικής, ώστε να διασφαλιστεί η ισότητα, η δικαιοσύνη και η προστασία των θυμάτων[152].

---

[150] Greece Ministry of National Defence. (2023). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (ΕΣΔΓΕΑ 2020-2024). Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. σσ.18-20, 35-37, 50. Ανακτήθηκε από: https://www.opengov.gr/ypex/?p=873

[151] UN Women. (n.d.). Financing of the Women, Peace and Security agenda: Global study on the implementation of UN Security Council Resolution 1325.

[152] Women's International League for Peace and Freedom. (n.d.). *Implementation of the Women, Peace and Security Agenda*[Web page].
Retrieved from https://www.wilpf.org/women-peace-and-security/implementation/

4.2. Δικαιοδοτικά όργανα ελέγχου (Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ahdoc Δικαστήρια).

Το διεθνές δικαιοδοτικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και των σχετικών εγκλημάτων κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων βασίζεται κυρίως στα όργανα που έχουν συσταθεί για την ποινική δίωξη διεθνών εγκλημάτων. Ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζουν το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ) και τα adhoc δικαστήρια, όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο στην περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας (ICTY) και της Ρουάντα (ICTR). Τα όργανα αυτά λειτουργούν ως βασικοί μηχανισμοί λογοδοσίας για εγκλήματα έμφυλης βίας, προωθώντας την ποινική δικαιοσύνη και τη συμμόρφωση με το διεθνές ανθρωπιστικό και ποινικό δίκαιο[153].

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, αποτελεί το πρώτο μόνιμο διεθνές δικαστήριο με αρμοδιότητα δίωξης σοβαρών διεθνών εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και γενοκτονίας[154]. Στα πλαίσια της δικαιοδοσίας του, το ζήτημα της έμφυλης βίας έχει λάβει σημαντική νομική αναγνώριση, με τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας όπως ο βιασμός, η σεξουαλική σκλαβιά, ο αναγκαστικός γάμος και η βία με βάση το φύλο να χαρακτηρίζονται ρητά ως εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Η δίκη του Dominic Ongwen, πρώην ηγέτη ενός ουγκανδικού μιλιταριστικού σχηματισμού, αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση όπου η αναγκαστική εγκυμοσύνη και ο αναγκαστικός γάμος καταλογίστηκαν ως αυτοτελή αδικήματα στο Δικαστήριο, σηματοδοτώντας την πρόοδο του ΔΠΔ στο συγκεκριμένο ζήτημα[155].

Τα adhoc δικαστήρια, ειδικότερα το ICTY και το ICTR, έχουν θέσει νομικά προηγούμενα υψίστης σημασίας αναφορικά με την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στις συγκρούσεις. Το ICTY, για παράδειγμα, είχε πρωτοστατήσει στη θεμελίωση της σεξουαλικής βίας ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας κατά τη διάρκεια της

[153] Fino, A. (2024). Surfacing Harmful Speech Against Women—Proposals for Gender-Sensitive Fact-Finding and Interpretation in International Criminal Law. *International Criminal Law Review, 24*(3), 283-318.
[154] Rome Statute of the International Criminal Court. (2002). *Rome Statute* (Arts. 1, 5). International Criminal Court.
[155]International Criminal Court. (2023). *Dominic Ongwen: ICC summary of the verdict*. Retrieved from https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-02/20240228-ongwen-summary.pdf

σύγκρουσης στη Γιουγκοσλαβία, με την καταδίκη των περιπτώσεων βιασμού να αντιμετωπίζεται ως βασικό στοιχείο των εγκλημάτων πολέμου[156]. Αντίστοιχα, το ICTR πρωτοστάτησε σε μια καίρια νομική εξέλιξη όταν καταδίκασε τον Jean-PaulAkayesu για βιασμό και σεξουαλική βία ως όργανα γενοκτονίας (ICTR, 1998), αναγνωρίζοντας την έμφυλη διάσταση της βίας ως μέσο συστηματικής καταστροφής μιας ομάδας[157].

Η λειτουργία αυτών των δικαστηρίων αντανακλά τα συστηματικά και σημαντικά βήματα προόδου προς την ολιστική αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στη δικαιοσύνη, καθώς και στην προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων[158]. Το ΔΠΔ, ειδικά, αναπτύσσει τη νομική του προσέγγιση μέσω αποφάσεων που εξετάζουν το φύλο όχι μόνο ως στοιχείο του εγκλήματος αλλά και ως κρίσιμο παράγοντα για την ερμηνεία της ευθύνης και την απονομή δικαιοσύνης. Η προσπάθεια αυτή συμβάλλει στην εξέλιξη του διεθνούς ποινικού δικαίου προς την κατεύθυνση της ισότητας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[159].

Επιπλέον, τα δικαστήρια αυτά λειτουργούν σε στενή συνεργασία με άλλες διεθνείς δομές και μηχανισμούς, όπως ειδικές ποινικές ερευνητικές ομάδες και επιτροπές παρακολούθησης, οι οποίες έχουν επωμιστεί την καταγραφή, την τεκμηρίωση και την δίωξη των εγκλημάτων σεξουαλικής και έμφυλης βίας. Η επιτυχής δίωξη αυτών των αδικημάτων προϋποθέτει πάντως συντονισμό σε επίπεδο διεθνούς δικαιοσύνης, εθνικών δικαστηρίων, διπλωματίας και ανθρωπιστικής δράσης[160].

Η πρόκληση έγκειται, ωστόσο, στην αντιμετώπιση της συχνής σιωπής που περιβάλλει τα εγκλήματα έμφυλης βίας λόγω κοινωνικών και πολιτισμικών στερεοτύπων, καθώς και στον επαρκή σεβασμό στην πολυπλοκότητα της ταυτότητας θυμάτων και

---

[156] International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. (2001, February 22). Judgment of the Trial Chamber in Prosecutor v. Kunarac, Kovac & Vukovic (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T).
[157] International Criminal Tribunal for Rwanda. (1998, September 2). *Judgment in Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T* (Trial Chamber I).
[158] Rosenthal, I., Oosterveld, V., & Sá Couto, S. (Eds.). (2022). *Gender and international criminal law.* Oxford University Press.
[159] McLoughlin, L., Grey, A., Chappell, L., &Varrall, J. (Eds.). (2025). *Feminist judgments: Re-imagining the International Criminal Court.* Cambridge University Press.
[160] United Nations Security Council. (2024, April 23). Gender-Responsive Arms Control, Ending Impunity Key to Reverse Record Level of Sexual Violence against Women, Girls in Conflict Zones, Speakers Tell Security Council(Meeting Coverage & Press Release SC/15676). United Nations.

δραστών, ζήτημα που αναδεικνύεται όλο και περισσότερο στην τρέχουσα νομική αρθρογραφία και πρακτική[161].

Επομένως, όπως γίνεται σαφές, οι δικαιοδοτικοί μηχανισμοί ανά την παγκόσμια σκηνή, βασισμένοι σε σταθερές νομικές βάσεις και εμπλουτισμένοι με κρίσιμα νομικά προηγούμενα, αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας και στην προώθηση της ανάδειξης και προστασίας των θυμάτων ένοπλων συγκρούσεων. Παρά τα σημαντικά βήματα προόδου, απαιτείται συνεχιζόμενη εξέλιξη και επικαιροποίηση των προσεγγίσεων αυτών για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις της δικαιοσύνης και της ισότητας[162].

4.3. Προκλήσεις στην ερμηνεία και εφαρμογή της νομοθεσίας

Παρά την ύπαρξη των διεθνών διατάξεων για την έμφυτη βία σε καταστάσεις ένοπλων συγκρούσεων παραμένουν κρίσιμες «δυσχέρειες» στην ερμηνευτική προσέγγιση και την πρακτική εφαρμογή τους. Η έλλειψη σαφών, σύγχρονων ορισμών για βασικές έννοιες, καθώς και η επίδραση κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων προκαλούν σημαντικά εμπόδια στην παροχή ουσιαστικής προστασίας στα θύματα όλων των φύλων[163].

Αρχικά, οι διεθνείς Συνθήκες όπως για παράδειγμα η Σύμβαση της Γενεύης, περιέχουν διατάξεις που προστατεύουν τις γυναίκες «ανάλογα με το φύλο τους», δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε έννοιες όπως η «τιμή» και η «σεμνότητα». Ωστόσο, ο όρος «σεμνότητα» είναι εξαιρετικά γενικός και ασαφής, επιτρέποντας ένα ευρύ πλαίσιο ερμηνείας, το οποίο μπορεί να βασίζεται σε πολιτισμικά και κοινωνικά πρότυπα και εν τέλει να οδηγεί σε περιορισμό της παρεχόμενης προστασίας. Η ασάφεια αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ερμηνευτικές αποκλίσεις και να αναπαράγει

[161]Santos de Carvalho, J. (2022). The powers of silence: Making sense of the non-definition of gender in international criminal law. Leiden Journal of International Law, 35(4), 963-985.
[162] Başer Özgen, S. (2025). Gendered justice: Adjudicating sexual violence against children in international criminal law. Journal of Awareness, 10(Özel Sayı), 1–12.
[163] Nordås, R., & Cohen, D. K. (2023). Sexual violence in armed conflicts: A violation of international humanitarian law and human rights law. *International Review of the Red Cross, 105*(918), 1595–1621.

στερεότυπα, τα οποία υπονομεύουν την προστασία των θυμάτων σεξουαλικής βίας, καθώς και την ισότιμη εφαρμογή της νομοθεσίας[164].

Ένα πρακτικό εμπόδιο στην εφαρμογή της νομοθεσίας αφορά και τις προκαταλήψεις που επηρεάζουν την κρίση διεθνών και εγχώριων δικαστηρίων όταν διαχειρίζονται μορφές έμφυλης βίας που δεν ταιριάζουν στο δυτικό πρότυπο. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί το ζήτημα της αντρικής πορνείας στην Αφρική, το οποίο παρουσιάζει κοινωνικά και νομικά κενά στη διεθνή αντιμετώπιση, λόγω προκαταλήψεων και ερμηνευτικών στερεοτύπων που περιθωριοποιούν την εμπειρία των ανδρών θυμάτων και επιχειρούν να την ερμηνεύσουν με όρους ντροπής, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα και να περιορίζουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη[165]. Αυτή η ασυμφωνία μεταξύ διεθνούς και εγχώριου δικαίου δημιουργεί χάσματα ουσίας και εφαρμογής, με αποτέλεσμα η διεθνής νομοθεσία να μην είναι σε θέση να προσφέρει πλήρη επικάλυψη στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των τοπικών πρακτικών[166].

Οι προκλήσεις αυτές συνδέονται στενά με την ευρύτερη δυσκολία εκσυγχρονισμού και αναδιατύπωσης του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Η επίκληση παραδοσιακών εννοιών και η αδυναμία προσαρμογής σε σύγχρονες ταυτότητες φύλου και κοινωνικές πραγματικότητες περιορίζουν σημαντικά την ουσιαστική προστασία και την ισότιμη αντιμετώπιση όλων των θυμάτων[167].

Επιπλέον, οι ερμηνευτικές δυσκολίες επιτείνουν τα πρακτικά εμπόδια, όπως χαρακτηριστικά είναι η αδυναμία συγκέντρωσης αξιόπιστων αποδεικτικών στοιχείων, η σιωπή των θυμάτων εξαιτίας του φόβου ότι θα στιγματιστούν και η ανεπάρκεια πόρων για την αποκατάσταση και την προστασία τους. Η αμοιβαία ασυνέπεια μεταξύ

---

[164] Noëlle Quénivet. (2015). From female morality to human dignity: An evolutive interpretation of 'honour 'underArticle 27(2) of the Fourth Geneva Convention. *International & Comparative Law Quarterly*, 64(1), 59-89.
[165] Kilonzo, N., & Muriuki, G. (2021). Violence and victimization in interactions between male sex workers and male clients in Mombasa, Kenya. *Journal of Interpersonal Violence*, *36*(19–20), NP10329–NP10349.
[166] United Nations. (2021). Domestic implementation of international humanitarian law prohibiting sexual violence (p. 31).
[167] Stockholm International Peace Research Institute. (2023). Integrating gender perspectives into international humanitarian law (SIPRI Insights on Peace and Security).

διεθνών και εθνικών νομικών συστημάτων δυσχεραίνει τη συνεργασία και τον συντονισμό, επηρεάζοντας αρνητικά την εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων και την παροχή βοήθειας[168].

Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί μια προσέγγιση, η οποία να αναγνωρίζει τη σημασία της κοινωνικοπολιτισμικής διάστασης στην ερμηνεία των όρων και να προωθεί τον διάλογο μεταξύ διεθνούς και εγχώριου δικαίου, ώστε οι νομικές ρυθμίσεις να είναι περισσότερο ευαίσθητες και αποτελεσματικές [169] . Παράλληλα, η εκπαίδευση των δικαστών και νομικών λειτουργών στις έμφυλες διαστάσεις των εγκλημάτων είναι ζωτικής σημασίας για την αποδόμηση προκαταλήψεων και την καλλιέργεια μιας δικαιοσύνης χωρίς διακρίσεις[170].

Συνοψίζοντας, η ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων που σχετίζονται με το φύλο στο διεθνές δίκαιο παρουσιάζει περίπλοκες δυσχέρειες που επηρεάζουν την ουσιαστική παροχή δικαιοσύνης και προστασίας. Ακόμη και εντός των νομικών κειμένων, η ασαφής γλώσσα και η πολιτισμική επίδραση δημιουργούν κενά που δυσχεραίνουν την απονομή δικαιοσύνης. Οι πρακτικές συνέπειες αυτής της κατάστασης απαιτούν τη συνεχή επανεξέταση της νομοθεσίας, την ενδυνάμωση των μηχανισμών εφαρμογής και την κατάρτιση για την ορθή ερμηνεία των έμφυλων ζητημάτων, ώστε να περάσουμε από μια επιφανειακή προσέγγιση σε μια ουσιαστική και δίκαιη προστασία όλων ανεξαιρέτως των θυμάτων έμφυλης βίας σε ένοπλες συγκρούσεις.

---

[168] Human Rights Watch. (2012). Rights out of reach: Obstacles to health, justice, and protection for displaced victims of gender-based violence in Colombia.
[169] Durham, H., & O'Byrne, K. (2010). The dialogue of difference: gender perspectives on international humanitarian law. *International Review of the Red Cross*, *92*(877), 31-52.
[170] United Nations. (2010, February 26). Armed conflict and women – 10 years of Security Council Resolution 1325. United Nations.

Κεφάλαιο 5ο : Συμπεράσματα

5.1. Παρατηρήσεις

Η διερεύνηση της συνάφειας του φύλου με τις ένοπλες συγκρούσεις καταδεικνύει πως η έμφυλη βία αποτελεί δομικό και πολυδιάστατο χαρακτηριστικό των σύγχρονων συγκρούσεων, το οποίο υπερβαίνει τους παραδοσιακούς στρατιωτικούς και νομικούς προσδιορισμούς[171]. Η σεξουαλική βία ως όπλο πολέμου δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο φυσικής καταστροφής αλλά και ως εργαλείο κοινωνικού ελέγχου, στοχοποιώντας την ταυτότητα και την αξιοπρέπεια συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων[172]. Παρά την ύπαρξη ισχυρού διεθνούς νομικού πλαισίου, όπως οι Συμβάσεις της Γενεύης και τα πρόσθετα Πρωτόκολλα, η ένταξη της έμφυλης διάστασης παραμένει ανεπαρκής, κυρίως λόγω της επιμονής σε βιολογικά περιοριστικά πρότυπα και της αδυναμίας ενσωμάτωσης των σύγχρονων κοινωνικών και ταυτοτικών προσεγγίσεων[173]. Η εφαρμογή των διατάξεων συχνά εμποδίζεται από πολιτισμικά στερεότυπα, πολιτικές παρεμβάσεις και έλλειψη εκπαιδευμένων μηχανισμών, γεγονός που καθιστά

[171]Prügl, E. (2023). Gender as a cause of violent conflict. *International Affairs, 99*(5), 1885–1902.
[172]Meger, S. (2016). “Chapter 5: Sexual violence as a weapon of war” in Rape, Loot, Pillage: The Political Economy of Sexual Violence in Armed Conflict (pp. 93-114). Oxford University Press.
[173] Charlesworth, Hilary (2008). Are Women Peaceful? Reflections on the Role of Women in Peace-Building. Feminist Legal Studies, 16(3), 347-361.

αναγκαία την ενίσχυση της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης και της δικαστικής συνεργασίας[174].

Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση της βίας που υφίστανται όχι μόνο οι γυναίκες αλλά και άνδρες και άτομα με διαφορετικές ταυτότητες φύλου αποτελεί μείζον ζήτημα δικαιοσύνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων[175]. Τα διεθνή δικαστήρια, όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο και τα adhoc δικαστήρια, παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην απόδοση δικαιοσύνης, θέτοντας νομικά προηγούμενα για τη στυγνή χρήση της σεξουαλικής βίας ως εγκλήματος πολέμου. Εντούτοις, παραμένει επιτακτική η ανάγκη για αναθεώρηση των διεθνών συνθηκών ώστε να εκφράζουν με πληρότητα την πολυπλοκότητα της έμφυλης βίας και να ανταποκρίνονται στις αναδυόμενες κοινωνικές προκλήσεις[176].

Συνολικά, η ένταξη της διάστασης του φύλου στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για τη σύγχρονη νομική επιστήμη, συνδυάζοντας την προστασία, την ισότητα και τη δικαιοσύνη σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των θυμάτων των ένοπλων συγκρούσεων. Η προώθηση μιας τέτοιας προσέγγισης εντός των διεθνών και εθνικών μηχανισμών θα συμβάλει αποφασιστικά στη μείωση της έμφυλης βίας και στην αποκατάσταση της δικαιοσύνης και της κοινωνικής συνοχής.

5.2. Προκλήσεις στο υφιστάμενο Ανθρωπιστικό πλαίσιο στο ζήτημα της έμφυλης βίας

Η αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στο πλαίσιο των ένοπλων συγκρούσεων αναδεικνύει σημαντικές προκλήσεις σε πολλαπλά επίπεδα τόσο νομικά όσο και θεσμικά. Παρά τη θεμελιώδη θέση που κατέχει το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, και ιδιαίτερα οι Συμβάσεις της Γενεύης και τα Πρωτόκολλα, στην προστασία των

---

[174] COUNCIL, O. E. (1998). Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices. *Final Report of Activities of the Group of Specialists on Mainstreaming, EG Á/S Á/MS (98), 2*.
[175] Council of Europe. (2020). Gender matters: A manual on addressing gender-based violence affecting young people(2nd ed.). Council of Europe Publishing.
[176] Delmas-Marty, M. & Mez, J. (2018). Law Development by the International Criminal Court as a Way to Enhance the Protection of Minorities — the Case for Intersectional Consideration of Mass Atrocities. Journal of International Dispute Settlement, 12(1), 42-63.

θυμάτων, η πρακτική εφαρμογή των σχετικών διατάξεων υπόκειται σε σοβαρά εμπόδια[177].

Πρωταρχικά, οι στερεοτυπικές πολιτισμικές αντιλήψεις για τον ρόλο των φύλων όχι μόνο παρεμποδίζουν την πλήρη αναγνώριση της έμφυλης βίας ως διακριτού και σοβαρού εγκλήματος πολέμου, αλλά και δυσχεραίνουν την αποτελεσματική υποστήριξη των θυμάτων. Η ρητορική που υποβαθμίζει ή μεταθέτει την ευθύνη στα θύματα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, αποτελεί βασικό παράγοντα που αποτρέπει τις καταγγελίες και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη[178].

Επιπλέον, η υπάρχουσα νομική κατοχύρωση και η διεθνής νομολογία, αν και έχουν προχωρήσει στην αναγνώριση της σεξουαλικής και έμφυλης βίας ως εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, συχνά δεν προσφέρουν ουσιαστικά προστατευτικά εργαλεία για τον πολύμορφο χαρακτήρα αυτών των εγκλημάτων. Η διαχειριστική δυσκολία έγκειται στην πλημμελή εφαρμογή των διεθνών κανόνων σε τοπικό επίπεδο, την ανεπάρκεια εκπαιδευμένων και ευαισθητοποιημένων μηχανισμών, καθώς και στην έλλειψη επαρκούς θυματοκεντρικής προσέγγισης που θα λαμβάνει υπ’ όψιν τις ειδικές ανάγκες και τον ευάλωτο χαρακτήρα των θυμάτων [179].

Ένα ακόμα σημαντικό ζήτημα αποτελεί η απουσία ολιστικών πολιτικών που να ενσωματώνουν την διάσταση φύλου σε όλες τις φάσεις των ενόπλων συγκρούσεων — από την πρόληψη μέχρι την αποκατάσταση και τη δικαιοσύνη. Η έλλειψη συνακόλουθης χρηματοδότησης, επιχειρησιακής υποστήριξης και συνεργασίας ανάμεσα σε διεθνείς οργανισμούς, κράτη και φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπονομεύει τις προσπάθειες καταπολέμησης της έμφυλης βίας και της προώθησης της ισότητας[180].

---

[177]ΓενικήΓραμματείαΙσότηταςτωνΦύλων. (2023). Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ελλάδας για τις Γυναίκες, την Ισότητα των Φύλων και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα 2023-2028. WPS Focal Points Network.

[178] United Nations. (2012). Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence (S/2012/33).

[179] International Committee of the Red Cross. Women and sexual violence: How does law protect in war? Online Casebook.

[180] European Institute for Gender Equality. *Gender-based violence in armed conflicts.*

Στο ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο, οι αυξανόμενοι αυταρχισμοί, ο περιορισμός δημοκρατικών θεσμών και η ενίσχυση ρατσιστικών και σεξιστικών ρητορικών αποτελούν σημαντικές απειλές για τη διασφάλιση βιώσιμων και ισότιμων κοινωνιών, καθιστώντας την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας ζήτημα όχι μόνο νομικό αλλά και πολιτικό[181].

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται απαραίτητη η διεύρυνση των νομικών ορισμών και των διεθνών ρυθμίσεων ώστε να καλύπτονται όλες οι εκφάνσεις της έμφυλης βίας, η ενδυνάμωση της επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης των αρμόδιων φορέων, καθώς και η καθιέρωση ενός θυματοκεντρικού, ολιστικού και ενσωματωμένου πλαισίου δράσης που θα αντιστοιχεί στην πολυπλοκότητα του φαινομένου[182].

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση:

Βράκα, Α. Η ειδική προστασία των γυναικών και των παιδιών ως ευάλωτων ομάδων υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2023). Εθνικό Σχέδιο Δράσης της Ελλάδας για τις Γυναίκες, την Ισότητα των Φύλων και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα 2023-2028. WPSFocalPointsNetwork.

Ευαγγελία Παπαχρήστου, "Εμπόδια και παράγοντες διευκόλυνσης συμμόρφωσης των εμπολέμων στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο στην Μέση Ανατολή," Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2025.

Καλαπόδη, Γ. (2023). Ο βιασμός κατά τις ένοπλες συρράξεις. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

[181]Bjarnegård, E., & Zetterberg, P. (2022). How autocrats weaponize women's rights. *Journal of Democracy, 33*(2), 60–75.
[182] European Institute for Gender Equality. (2021). *Gender-based violence in armed conflicts.*

Κέντρο για την Καταπολέμηση της Έμφυλης Βίας και των Πολλαπλών Διακρίσεων (ΚΕΥΠΔ). (2023). Οδηγός αντιμετώπισης έμφυλης βίας και πολλαπλών διακρίσεων. Αθήνα. σ. 11

Κωνσταντίνος Παντελής, "ΠροστασίαΑμάχων: ΜίαΣύντομηΑνάλυση," ΚΕΔΙΣΑ, 2017.

Mastakas, [Αρχείο]. (2023). Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ουλάνη, Β., Διπλωματική Εργασία, «Το φύλο ως λόγος δίωξης στο προσφυγικό δίκαιο», 2024, σελ. 16, διαθέσιμο σε

Ουλάνη, Β., Διπλωματική Εργασία, «Το φύλο ως λόγος δίωξης στο προσφυγικό δίκαιο», 2024, σελ. 14

Σύμβαση ΙΙΙ της Γενεύης (1949). Σύμβαση για τη Μεταχείριση των Αιχμαλώτων Πολέμου.

Σταμπουλίδου, Ε. Το φαινόμενο της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας των γυναικών στις ένοπλες συρράξεις.

Χατζής, Ε. (2025). Σεξουαλική Βία σε Ένοπλες Συρράξεις. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Vigarello, G. (2001). Η ιστορία του βιασμού: 16ος–20ος αιώνας. Αθήνα: ΕκδόσειςΜητροπούλου.

Greece Ministry of National Defence. (2023). Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (ΕΣΔΓΕΑ 2020-2024). Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

Ξενόγλωσση:

Amann, D. M. (1999). Prosecutorv. Akayesu. Case ICTR-96-4-T. *American Journal of International Law.*

Amnesty International. (2023). Amnesty International report 2022/23: The state of the World's human rights.

Baaz, M. E., & Stern, M. (2013). Sexual violence as a weapon of war?: Perceptions, prescriptions, problems in the Congo and beyond. Bloomsbury Publishing.

Başer Özgen, S. (2025). Gendered justice: Adjudicating sexual violence against children in international criminal law. Journal of Awareness, 10(Özel Sayı), 1–12.

Bellal, A., & Casey-Maslen, S. (2022). The Additional Protocols to the Geneva Conventions in Context. Oxford University Press.

Best, G. (1994). War and Law Since 1945.

Bjarnegård, E., & Zetterberg, P. (2022). How autocrats weaponize women's rights. *Journal of Democracy*, *33*(2), 60–75.

Butler, J. (1990). Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. Routledge.

Calvert, S. L., Appelbaum, M., Dodge, K. A., Graham, S., NagayamaHall, G. C.,Hamby, S., Fasig-Caldwell, L. G., Citkowicz, M., Galloway, D. P., &Hedges, L. V. (2017). The American Psychological Association Task Force assessment of violent video games: Science in the service of public interest. *American Psychologist*, *72*(2), 126–143.

Chan, A., & Parpart, J. L. (2010). Gender Violence, Gender Politics: The Politics of Women's Rights in Conflict and Post-Conflict Settings.pp.45-49, 85-87. Palgrave Macmillan.

Charlesworth, H., Chinkin, C., & Wright, S. (1999) *Feminist Approaches to International Law*. The American Journal of International Law, 85(4), 613-645.

Charlesworth, H. (2008). *Are Women Peacekeepers?* International Feminist Journal of Politics.

Charlesworth, H. (2008) *Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations*. Harvard Human Rights Journal, 16, 1-26.

Chinkin, C. M. (2014). Gender and armed conflict. In A. Clapham & P. Gaeta (Eds.), The Oxford Handbook of International Law in Armed Conflict (pp. 675–699).Oxford: Oxford University Press.

Cockburn, C. (2010). Gender Relations as Causal in Militarization and War. International Feminist Journal of Politics, 12(2), 139-157.

Conventions of 1949. Geneva: ICRC.

COUNCIL, O. E. (1998). Gender mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices. *Final Report of Activities of the Group of Specialists on Mainstreaming, EG Á/S Á/MS (98), 2*.

Council of Europe (2011). Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention).

Council of Europe. (2020). Gender matters: A manual on addressing gender-based violence affecting young people(2nd ed.). Council of Europe Publishing.

Crowe, A. (2016) 'Women in the Geneva Conventions of 1949, 'Harvard Law School Human Rights Program Working Paper.

De Brouwer, A.-M., & Ruiz, L. (2019). Male victims and female perpetrators of sexual violence in conflict (in S. Mouthaan & O. Jurasz (Eds.), Gender and War. Cambridge University Press.

Delmas-Marty, M. & Mez, J. (2018). Law Development by the International Criminal Court as a Way to Enhance the Protection of Minorities — the Case for Intersectional Consideration of Mass Atrocities. Journal of International Dispute Settlement, 12(1), 42-63.

Durham, Helen, and Laura Green, 'Contemporary Armed Conflict and Gender', in Indira Rosenthal, Valerie Oosterveld, and Susana SáCouto (eds), Gender and International Criminal Law (Oxford, 2022; online edn, Oxford Academic, 18 Aug. 2022)

Ellerby, K. (2011). Gender and International Humanitarian Law: Protection of Women in Armed Conflicts. International Review of the Red Cross, 93(881), 61-75.

Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics. University of California Press.

EUR-Lex. (2013). *Collection of case law: Detention, treatment, and release of prisoners of war*. European Union.

European Institute for Gender Equality (2021).*Gender-based violence in armed conflicts*.

Ferizović, J. (2020). The Case of Female Perpetrators of International Crimes. *European Journal of International Law,* 31 (2), 455-488.

Fino, A. (2024). Surfacing Harmful Speech Against Women—Proposals for Gender-Sensitive Fact-Finding and Interpretation in International Criminal Law. *International Criminal Law Review, 24*(3), 283-318.

Fletcher, L. E. (2015). Women and International Humanitarian Law: Law, Policy and Practice. Routledge.

Freedman, J. (2015). Gendering the international asylum and refugee debate. Springer. p. 112.

Frerks, G., & Ypeij, A. (Eds.). (2014). Gender and Conflict: Embodiments, Discourses and Symbolic Practices. pp.1-2, 23-25. Routledge.

Gardam, J. G., & Jarvis, M. J. (2001). *Women, armed conflict and international law.* The Hague: Kluwer Law International.

Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols of 1977 and 2005.

GeStuRe. (2023). Ο βιασμός και η σεξουαλική βία σε διεθνές ποινικό δίκαιο: ICTY, ICTRκαι η έμφυλη διάσταση. University of Crete.

Giladi, R., & Ratner, S. R. (2015). The role of the International Committee of the Red Cross. In A. Clapham, P. Gaeta, & M. Sassòli (Eds.), The 1949 Geneva Conventions: A Commentary (pp. 525-548). Oxford University Press.p.540-545

Gilbert, G./Rusch A.-M., International Law, Oxford University Press, Επιμέλεια Evans, M., 2018,

Gizelis, T.-I. (2018). Systematic study of gender, conflict, and peace. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy, 24*(4).

Goldstein, J. S. (2001). War and gender: How gender shapes the war system and vice versa. Cambridge University Press.

Gready, P. (2019) *International Justice and the Challenge of Gender Justice*. Routledge.

Gutteridge, J. A. (1949). The Geneva Conventions of 1949. *Brit. YB Int'l L.*, *26*, 294.

Hamby, S. (2016a). Advancing survey science for intimate partner violence: The Partner Victimization Scale and other innovations. *Psychology of Violence, 6*(2), 352–359.

Hamby, S. (2016b). Self-report measures that do not produce gender parity in intimate partner violence: A multi-study investigation. *Psychology of Violence, 6*(2), 323–335.

Hamby, S. (2017). On defining violence, and why it matters [Editorial]. *Psychology of Violence, 7*(2), 167–180.

Henkin, L., 1995. International Law: Politics and Values. Martinus Nijhoff Publishers.

Henckaerts, J.M., & Doswald-Beck, L., 2005. Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules. Cambridge University Press.

Human Rights Watch. (2004, September 30). Rwanda: Struggling to Survive – Barriers to Justice for Rape Victims in Rwanda. Human Rights Watch.

Human Rights Watch (2020). The Human Rights Crisis in Armed Conflicts: Gender Dimensions and Protection Gaps. HRW Report.

Human Rights Watch. (2023, December 12). Investigating sexual and gender-based violence in conflict. HRW.

Human Rights Watch. (2025). *World Report 2025: Yemen* (pp. 1–40). Human Rights Watch.

International Criminal Tribunal for Rwanda. *ICTR case law – Prosecutor v. Akayesu*.

ICRC (2020) *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law.*

ICRC (1949). Geneva Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. International Committee of the Red Cross.

International Criminal Tribunal for Rwanda. (1998, September 2). *Judgment in Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T* (Trial Chamber I).

International Criminal Court. (2023). *Dominic Ongwen: ICC summary of the verdict*.

International Committee of the Red Cross (ICRC). (2025). International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts (ICRC report). International Review of the Red Cross, 106(927).

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. (2001, February 22). Judgment of the Trial Chamber in Prosecutor v. Kunarac, Kovac & Vukovic (IT-96-23-T & IT-96-23/1-T).

International Law Commission (2023). Draft Articles on the Law of Non-International Armed Conflict.

International Committee of the Red Cross (ICRC). (2016). Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field (2nd ed.). Cambridge University Press.- Common Article 3, paras. 420–431, 480–487 (pp. 135–138, 153–156)

International Committee of the Red Cross (ICRC), 1949. Geneva Convention II relative to the Treatment of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea.

International Committee of the Red Cross (ICRC) (2005). Additional Protocol (III) to the Geneva Conventions.

International Committee of the Red Cross (ICRC) (2007). International humanitarian law and gender. Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden.

nternational Committee of the Red Cross. (2022, March 8). *Women and armed conflict: The ICRC's experience and lessons learned*. ICRC.

International Committee of the Red Cross. (2024, October 24). *Applying IHL with a gender perspective in the planning and conduct of military operations*. ICRC Humanitarian Law & Policy Blog.

Kaldor, M. (2013). New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era. Stanford University Press.

Kalshoven, F. &Zegveld, L. (2011). Constraints on the Waging of War: An Introduction to International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press.

Keller, H. (2018) *The Gendered Subject of International Law.* Oxford University Press.

Kilonzo, N., & Muriuki, G. (2021). Violence and victimization in interactions between male sex workers and male clients in Mombasa, Kenya. *Journal of Interpersonal Violence, 36*(19–20), NP10329–NP10349.

Klein, S. E. (2013). The Impact of Armed Conflict on Women's Health. Journal of Peace Research, 50(3), 373-387.

Klugman, J. (2020). Can the Women, Peace and Security Agenda and International Law Work Together to Advance Gender Equality in Conflict Settings? Georgetown Institute for Women, Peace and Security.

La Vecchia, S. (2022). The protection of women and girls with disabilities in armed conflict: Adopting a gender-, age- and disability-inclusive approach to select IHL provisions. *International Review of the Red Cross*, 105(922), 161-191.

Lehrner, A., & Allen, N. E. (2014). Construct validity of the Conflict Tactics Scales: A mixed-method investigation of women's intimate partner violence. *Psychology of Violence, 4*(4), 477–490.

Longworth, S., Miteva, N., & Tomić, A. (2016). Gender training and the military: The legal and policy framework. DCAF.

Mackenzie, M. (2014). *War's Sexual Violence and Gender: Critical Studies*. Journal of Human Rights.

McLoughlin, L., Grey, A., Chappell, L., &Varrall, J. (Eds.). (2025). *Feminist judgments: Re-imagining the International Criminal Court*. Cambridge University Press.

Meger, S. (2016). "Chapter 5: Sexual violence as a weapon of war" in Rape, Loot, Pillage: The Political Economy of Sexual Violence in Armed Conflict (pp. 93-114). Oxford University Press.

Moser, C. O. N., & Clark, F. (Eds.). (2001). Victims, Perpetrators or Actors? Gender, Armed Conflict and Political Violence. Zed Books.

Ní Aoláin, F. (2019). Transformative gender justice? In P. Gready& S. Robins (Eds.), *From transitional to transformative justice* (pp. 150–171). Cambridge University Press.

Noëlle Quénivet. (2015). From female morality to human dignity: An evolutive interpretation of 'honour 'underArticle 27(2) of the Fourth Geneva Convention. *International & Comparative Law Quarterly*, 64(1), 59-89.

Nordås, R., & Cohen, D. K. (2023). Sexual violence in armed conflicts: A violation of international humanitarian law and human rights law. *International Review of the Red Cross, 105*(918), 1595–1621.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2019). *Women and armed conflict: Protection and participation.* United Nations.

O'Rourke, C. (2020). Women's Rights in Armed Conflict under International Law.

Parrott, D. J., & Giancola, P. R. (2007). Addressing "The criterion problem" in the assessment of aggressive behavior: Development of a new taxonomic system. *Aggression and Violent Behavior, 12*(3), 280–299.

Phillipson, C. (1911). The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome.

Prügl, E. (2023). Gender as a cause of violent conflict. *International Affairs, 99*(5), 1885–1902.

Roberts, A., & Guelff, R., 2000. Documents on the Laws of War. Oxford University Press.

Rome Statute of the International Criminal Court. (2002). *Rome Statute* (Arts. 1, 5). International Criminal Court.

Rosenthal, I., Oosterveld, V., & Sá Couto, S. (Eds.). (2022). *Gender and international criminal law.* Oxford University Press.

Sanghera, G. (2020) *Trans Legal Issues in Armed Conflict.* Journal of International Humanitarian Legal Studies.

Santos de Carvalho, J. (2022). The powers of silence: Making sense of the non-definition of gender in international criminal law. Leiden Journal of International Law, 35(4), 963-985.

Sassòli, M., 2019. International Humanitarian Law: Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare. Edward Elgar Publishing.

Sivakumaran, S. (2007). Sexual Violence Against Men in Armed Conflict. European Journal of International Law, 18(2), 253–276.

Shepherd, L. J. (2021) *Gender, Violence and Security: Discourse as Practice*. Zed Books.

Stockholm International Peace Research Institute. (2023). Integrating gender perspectives into international humanitarian law (SIPRI Insights on Peace and Security).

Sudhakar, N., &Kuehnast, K. R. (2011). The other side of gender: Including masculinity concerns in conflict and peacebuilding. United States Institute of Peace. GSDRC Practice Paper

Swaine, A. (2018) Conflict-Related Violence against Women: Transforming Transition. Cambridge: Cambridge University Press.

Swedish Ministry for Foreign Affairs. (2007). International humanitarian law and gender: Report of the International Expert Meeting, Stockholm, Sweden, 4-5 October 2007. Stockholm: Swedish Ministry for Foreign Affairs.

True, J. (2012) *The Political Economy of Violence Against Women*. Oxford University Press.

Turner, H. A., Finkelhor, D., Shattuck, A., Hamby, S., & Mitchell, K. (2015). Beyond bullying: Aggravating elements of peer victimization episodes. *School Psychology Quarterly, 30*(3), 366–384.

United Nations (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW).

United Nations. (2006). World Youth Report 2005: Gender dimensions of youth affected by armed conflict (pp. 144-192). United Nations.

United Nations. (2012, December 31). Increasing women's access to justice in post-conflict societies. UN Chronicle, XLIX(4).

United Nations Security Council. (2024, April 23). Gender-Responsive Arms Control, Ending Impunity Key to Reverse Record Level of Sexual Violence against Women, Girls in Conflict Zones, Speakers Tell Security Council(Meeting Coverage & Press Release SC/15676). United Nations.

United Nations Population Fund. (2024). An overview of gender-based violence in Syria (pp. 1-16). UNFPA.

UNHCR. (2002). Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (HCR/GIP/02/01). Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.

UN Women. Financing of the Women, Peace and Security agenda: Global study on the implementation of UN Security Council Resolution 1325.

UN Women (2014). Women, Peace and Security: Annual Report. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women.

UN Women (2024). Women, Peace and Security: Addressing Sexual Violence in Armed Conflict. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

Various authors. (2023). Integrating Gender Perspectives into International Humanitarian Law. SIPRI.

Whitworth, S. (2004). *Men, Militarism, and UN Peacekeeping: A Gendered Analysis*. Lynne Rienner Publishers.

Women's International League for Peace and Freedom. *Implementation of the Women, Peace and Security Agenda*.

Yllö, K., &Torres, M. G. (Eds.). (2016). *Marital rape: Consent, marriage, and social change in global context.* Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190238360.001.0001